N i e u w e b e k e n d m a k i n g

van de Verordening inzake het Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen
[*Verordnung über das Landes-Raumordnungsprogramm Niedersachsen* – LROP-VO]

van 26 september 2017

Krachtens artikel 2 van de Verordening inzake de wijziging van de LROP-VO van 6 juli 2017 (*Niedersächsisches Gesetz- und Verordnungsblatt* (Nds. GVBl.) [publicatieblad voor wetten en verordeningen van de deelstaat Nedersaksen] pag. 232) wordt in het onderstaande de tekst van de LROP-VO in de thans geldende versie met inachtneming van

1. de bekendmaking van 8 mei 2008 (Nds. GVBl. pag. 132),
2. artikel 2 van de wet van 18 juli 2012 (Nds. GVBl. pag. 252),
3. de verordening van 24 september 2012 (Nds. GVBl. pag. 350),
4. artikel 2 § 12 van de wet van 12 november 2015 (Nds. GVBl. pag. 307),
5. de verordening van 1 februari 2017 (Nds. GVBl. pag. 26, 272) en
6. de verordening van 6 juli 2017 (Nds. GVBl. pag. 232)

bekend gemaakt. [2]De verordeningen zijn uitgevaardigd

ad 3.: krachtens § 7 lid 3 juncto § 3, § 7 lid 1 en § 9 lid 1 van het *Niedersächsisches Gesetz über Raumordnung und Landesplanung* [deelstaatwet inzake ruimtelijke ordening en deelstaatplanning] in de versie van 7 juni 2007 (Nds. GVBl. pag. 223) juncto § 28 lid 1 van het *Raumordnungsgesetz* (ROG) [fed. wet ruimtelijke ordening] van 22 december 2008 (*Bundesgesetzblatt* (BGBl.) [fed. staatscourant] I pag. 2986) en juncto § 21 lid 1 zin 1 van het *Niedersächsisches Raumordnungsgesetz* (NROG) [deelstaatwet ruimtelijke ordening] van 18 juli 2012 (Nds. GVBl. pag. 252),

ad 5.: krachtens § 7 lid 7 juncto § 8 lid 1 en 5 t/m 7 ROG van 23 december 2008 (BGBl. I pag. 2986), laatstelijk gewijzigd bij artikel 124 van de verordening van 31 augustus 2015 (BGBl. I pag. 1474), en juncto § 4 lid 1 en 2 zin 1 en § 5 lid 8 NROG van 18 juli 2012 (Nds. GVBl. pag. 252), laatstelijk gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 25 juni 2014 (Nds. GVBl. pag. 168), en

ad 6.: krachtens § 7 lid 7 juncto § 8 lid 1 en 5 t/m 7 ROG van 22 december 2008 (BGBl. I pag. 2986), laatstelijk gewijzigd bij artikel 5 zin 2 van de wet van 23 mei 2017 (BGBl. I pag. 1245), en juncto § 4 lid 1 en 2 zin 1 NROG van 18 juli 2012 (Nds. GVBl. pag. 252), laatstelijk gewijzigd bij artikel 4 van de wet van 2 maart 2017 (Nds. GVBl. pag. 53).

Hannover, 26 september 2017

Ministerie voor voeding, landbouw en consumentenbescherming
[*Ministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz*]
van de deelstaat Nedersaksen

Meyer

Minister

V e r o r d e n i n g

inzake het Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen
[*Landes-Raumordnungsprogramm Niedersachsen*]

(LROP-VO)

in de versie van 26 september 2017

§ 1

(1) Het Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen (LROP) bestaat uit een beschrijvende weergave **(bijlage 1)** en een cartografische weergave **(bijlage 2)**.

(2) Regelingen inzake de weergave in de Regionale ruimtelijke-ordeningsprogramma's (RROP's) staan vermeld in **bijlage 3**.

§ 2*)

[1]Deze verordening treedt in werking op de dag na de publicatie. [2]Tegelijkertijd treedt het besluit van de deelstaatregering inzake het LROP – deel II – van 25 mei 1982, bijlage bij de bekendmaking van het deelstaatministerie voor Binnenlandse Zaken van 16 juni 1982 (*Niedersächsisches Ministerialblatt* (Nds. MBl.) [publicatieblad van Nedersaksen], pag. 717), laatstelijk gewijzigd bij besluit van 30 maart 1993, bijlage bij de bekendmaking van het deelstaatministerie voor Binnenlandse Zaken van 6 april 1993 (Nds. MBl. pag. 371), buiten werking.

*) Dit voorschrift heeft betrekking op de inwerkingtreding van de verordening in de oorspronkelijke versie van 18 juli 1994 (Nds. GVBl. pag. 317). Het tijdstip van inwerkingtreding van de latere wijzigingen vloeit voort uit de verordeningen en wetten die in de bekendmaking van 8 mei 2008 (Nds. GVBl. pag. 132) en in de voorgaande bekendmaking nader zijn gespecificeerd.

Bijlage 1

(bij § 1 lid 1)

Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen (LROP)

[1]In het onderstaande worden de doelstellingen [*Ziele*] en uitgangspunten [*Grundsätze*] van de ruimtelijke ordening (RO) als bedoeld in § 3 lid 1 nrs. 2 en 3 ROG [Duitse federale wet ruimtelijke ordening] vastgelegd; tevens worden er op beschrijvende wijze nadere bepalingen vastgesteld aangaande inhoud, doel en omvang van afzonderlijke RO-doelstellingen en -uitgangspunten in de RROP's (§4 lid 1 NROG). [2]Regelingen met de werking van RO-doelstellingen staan vetgedrukt weergeven; de overige regelingen hebben de werking van RO-uitgangspunten.

1. Doelstellingen en uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van het gehele gebied en deelgebieden van de deelstaat

1.1 Ontwikkeling van de ruimtelijke structuur van de deelstaat

01 [1]In Nedersaksen en zijn deelgebieden dient een duurzame ruimtelijke ontwikkeling de randvoorwaarden te scheppen voor milieuvriendelijke welvaart – ook voor toekomstige generaties.

[2]Door een gecoördineerde samenwerking tussen de deelstaat en de bevoegde instanties voor de regionale planning dient het regiospecifieke ontwikkelingspotentieel volledig te worden benut en dient er rekening te worden gehouden met de bijzonderheden van de ontwikkeling van deelgebieden.

02 [1]Plannen en maatregelen voor de ontwikkeling van de ruimtelijke structuur van de deelstaat dienen bij te dragen aan duurzame groei en concurrentievermogen. [2]Derhalve is het noodzakelijk om:

– te waarborgen dat de ruimtelijke en bebouwingsstructuur evenals de infrastructuur goed functioneren en door onderlinge verbindingen worden verbeterd;

– ervoor te zorgen dat ruimteclaims op een kostenefficiënte, milieuvriendelijke en tevens behoefte- en functieconforme wijze [*bedarfsorientiert und funktionsgerecht*] kunnen worden vervuld;

– ervoor te zorgen dat er communicatie-infrastructuur, toegang tot informatie alsook voorwaarden voor verdere kennisnetwerken gerealiseerd en verder ontwikkeld worden.

[3]Hierbij is het noodzakelijk om

– de natuurlijke leefomgeving te waarborgen en de milieuomstandigheden te verbeteren;

– belastende effecten op de leefomstandigheden van mensen, flora en fauna te voorkomen dan wel te reduceren;

– rekening te houden met de gevolgen voor het klimaat en om de mogelijkheden voor het beperken van het broeikaseffect te benutten;

– rekening te houden met de mogelijkheden voor aanpassing van ruimtelijke en bebouwingsstructuren aan de gevolgen van klimaatverandering;

– de mogelijkheden voor het beperken van nieuw beslag op resp. nieuwe verharding van open ruimte volledig te benutten.

03 Bij alle plannen en maatregelen dient rekening te worden gehouden met de effecten van grote demografische ontwikkelingen [*demographischer Wandel*, m.n. vergrijzing], de verdere ontwikkeling van de bevolkingsstructuur en de ruimtelijke verdeling van de bevolking.

04 De ontwikkeling van de deelstaat en zijn deelgebieden dient

– gericht te zijn op regionale groei, cohesie en verkleining van regionale verschillen;

– op een integrale wijze die afzonderlijke beleidssectoren overstijgt, gericht te zijn op alle structuurrelevante handelingsgebieden;

– een efficiënte en regionaal gerichte inzet van maatregelen en subsidies te waarborgen;

– op basis van werkwijzen en instrumenten die regionaal zijn aangepast en tussen de verschillende niveaus zijn afgestemd, volgens een decentrale verantwoordelijkheidsstructuur te worden gerealiseerd; en

– het coöperatieve handelings- en zelfsturend vermogen van de regionale niveaus te versterken.

05 [1]In alle deelgebieden dient een toename van de economische groei en de werkgelegenheid te worden gerealiseerd. [2]Bij alle plannen en maatregelen dienen derhalve de mogelijkheden voor het stimuleren van innovatie, het verbeteren van het concurrentievermogen en het ontsluiten van vestigingsfactoren en competentiegebieden volledig te worden benut, zodat dit alles bijdraagt aan een duurzame regionale ontwikkeling.

06 Deelgebieden met bijzondere structuur- en ontwikkelingsproblemen en waarvoor de urgente behoefte bestaat om de publieke infrastructuur aan de demografische omstandigheden aan te passen, dienen in grootschalige ontwikkelingsstrategieën geïntegreerd en met economisch sterkere deelgebieden verbonden te worden.

07 [1]Landelijke regio's dienen met hun bedrijfs- en industriestructuren en tevens als gebieden voor wonen, werken en natuur met een eigen profiel in stand gehouden en zodanig verder te worden ontwikkeld dat zij duurzaam een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de innovatiekracht en het internationale concurrentievermogen van de economie in Nedersaksen. [2]Zij dienen toegang te hebben tot moderne ICT-technologieën en -netwerken, aangesloten te zijn op bovenregionale verkeersassen en verbonden te zijn met relevante verkeersknooppunten en economische ruimten. [3]Om een dekkende toegang tot hoogwaardige ICT-technologie (bij voorkeur breedbandnetwerken met hoge snelheid) mogelijk te maken en om op de toekomstige technische eisen en de hiervoor benodigde infrastructuur voorbereid te zijn, dienen bij civieltechnische werken de mogelijkheden voor een anticiperende aanleg van lege buisleidingen behoefteconform volledig te worden benut.

[4]Daarnaast dient de ontwikkeling van de landelijke regio's te worden bevorderd teneinde

– in het bijzonder voor mkb-bedrijven een passende omgeving te creëren;

– de productie- en arbeidsomstandigheden in de land- en bosbouw te verbeteren en hun concurrentievermogen te versterken;

– de gevolgen van de demografische ontwikkeling voor dorpen te mitigeren, zodat deze als woonplaatsen met een hoge levenskwaliteit in stand worden gehouden;

– de sociale en culturele infrastructuur te waarborgen en verder te ontwikkelen alsook om de noodzakelijke voorzieningen en het onderwijsaanbod op een aanvaardbare afstand duurzaam beschikbaar te stellen voor de bevolking;

– de natuurlijke leefomgeving middels maatregelen ter bescherming van drinkwater, waterlichamen en de bodem te waarborgen alsook om de preventieve hoogwaterbescherming te ondersteunen;

– het milieu, de ecologische diversiteit, de schoonheid en de recreatieve waarde van het landschap in stand te houden en te verbeteren.

08 De dichtbevolkte gebieden met hun centra dienen te streven naar het benutten en uitbreiden van hun veelvormige potentieel en functies ten aanzien van: het mobiliseren van innovatie, economische groei en werkgelegenheid; publieke en sociale voorzieningen, onderwijs en cultuur; alsook de verbetering van de leef- en werkomstandigheden.

09 Samenwerkingsverbanden tussen dichtbevolkte en landelijke regio's dienen op basis van gemeenschappelijke en complementaire hulpmiddelen opgezet, geïntensiveerd en uitgebreid te worden.

10 Bij locatiebesluiten voor ruimtelijk relevante publieke voorzieningen dient rekening te worden gehouden met de verkleining van regionale verschillen ten gunste van structureel zwakke landelijke regio's.

11 [1]Ruimtelijk-structurele maatregelen dienen bij te dragen aan het wegnemen van genderspecifieke nadelen. [2]Bij ruimtelijk relevante plannen en maatregelen dient rekening te worden gehouden met genderspecifieke effecten.

1.2 Integratie in de Noord-Duitse en Europese ontwikkeling

01 [1]In alle deelgebieden dienen de Europese en grensoverschrijdende verbindingen en liggingsvoordelen uitgebreid en voor de regionale ontwikkeling benut te worden. [2]Daarbij dienen maatregelen ter verbetering van het internationale concurrentievermogen en de infrastructuur te worden ondersteund.

02 De samenwerking tussen de Noord-Duitse deelstaten op het gebied van ruimtelijke ordening en deelstaatontwikkeling alsook voor het coördineren en behartigen van gezamenlijke belangen in het kader van de Europese samenwerking, dient voortgezet en uitgebreid te worden.

03 In het licht van de voortschrijdende mondialisering evenals de doelstellingen van het gemeenschappelijke integratie- en groeibeleid voor de uitgebreide Europese Unie, dient de ruimtelijke structuur van Nedersaksen zodanig te worden ontwikkeld dat

- het concurrentievermogen van de deelstaat en zijn vestigingsvoordelen in de internationale concurrentiestrijd worden versterkt;
- de liggingsvoordelen van Nedersaksen met zijn zeehavens, luchthavens en knooppunten langs de Europese noord-zuid- en oost-west-assen benut en uitgebreid worden en tevens het logistieke potentieel wordt versterkt;
- de economische en culturele ontwikkelingskansen die uit de grensvoordelen en gemeenschappelijke kenmerken met Europese buurregio's voortvloeien, benut en uitgebreid worden.
- in afstemming met de Europese buurlanden de Noordzee als knooppunt van mondiale goederenstromen en met het potentieel voor de winning van voedingsmiddelen, energie en grondstoffen wordt benut, daarbij rekening houdend met de bijzondere ecologische gevoeligheid en milieurisico's alsook de toeristische waarde van de Noordzee;
- stimuleringsmaatregelen voor de totstandbrenging van een duurzame regionale ontwikkeling worden benut.

04 Ruimtelijke ontwikkelingen en maatregelen die in bijzondere mate bijdragen aan de versterking van de vestigingsvoordelen van de deelstaat in het kader van de internationale concurrentiestrijd, dienen te worden ondersteund.

05 [1]In de metropoolregio's Hannover-Braunschweig-Göttingen, Hamburg en Bremen-Oldenburg in het noordwesten dienen

- de innovatiekracht en het internationale concurrentievermogen,
- de internationale verkeers- en communicatieknooppunten,
- de zwaartepunten op het gebied van de arbeidsmarkt,
- de centra voor wetenschap, onderwijs en cultuur

te worden versterkt. [2]In de metropoolregio's dienen hiervoor gemeenschappelijke ontwikkelingsstrategieën te worden uitgewerkt; in de metropoolregio's Hamburg en

Bremen-Oldenburg in het noordwesten dienen hiervoor bindende regelingen te worden opgesteld die de deelstaatgrenzen overstijgen.

[3]Met het oog op een duurzame ontwikkeling van de deelstaat dient er in de metropoolregio's een partnersamenwerking plaats te vinden tussen de metropolitane kernen en hun meer landelijke omgevingsgebieden, waarbij de specifieke hulpmiddelen en het potentieel van de diverse deelgebieden benut en verder ontwikkeld worden.

[4]De ontwikkeling van de metropoolregio's en hun geïntegreerde samenwerking met de overige deelregio's binnen de deelstaat alsook met naburige deelstaten en landen dienen uitgebreid en geoptimaliseerd te worden.

06 [1]De deelgebieden buiten de metropoolregio's dienen als hoogwaardige locaties voor bedrijvigheid, innovatie en technologie te worden versterkt en in hun belang voor onderzoek, kennis, communicatie en cultuur verder te worden ontwikkeld.

[2]Regionale samenwerkingsverbanden en groei-initiatieven zoals Ems-Achse en Hansalinie A 1 dienen te worden ondersteund.

1.3 Integrale ontwikkeling van kust, eilanden en zee

01 [1]Bij alle ruimtelijk relevante plannen en maatregelen in de kustzone dient rekening te worden gehouden met de volgende uitgangspunten van een integraal kustzonebeheer:

- [2]In de kustzone dient een duurzame ontwikkeling te worden bevorderd.
- [3]In de kustzone dient een in zowel thematisch als geografisch opzicht omvattend perspectief te worden gehanteerd, en alle geraakte belangen dienen te worden geïntegreerd.
- [4]Bij de plannings- en ontwikkelingsprocessen dienen alle belanghebbende sectoren, groepen en actoren alsmede de relevante lokale, regionale en nationale bestuursorganen te worden betrokken.
- [5]Plannen en maatregelen dienen omkeerbaar en aanpasbaar te zijn, zodat er rekening kan worden gehouden met toekomstige dynamiek, veranderlijkheid en kennistoename. [6]Effectbeoordelingen dienen de plannings- en besluitvormingsprocessen te ondersteunen.

02 **[1]In de kustzone van Nedersaksen dienen door middel van een ruimtelijk sturend beleid dat alle belangen zorgvuldig afweegt, gebruiksconflicten vroegtijdig te worden voorkomen resp. dienen bestaande gebruiksconflicten tot een minimum te worden beperkt.**

[2]Publieke belangen ten aanzien van ruimtelijk relevante gebruiksdoelen dienen vroegtijdig en gecoördineerd in onderlinge overeenstemming te worden gebracht; de hiervoor benodigde ruimte dient gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

03 **[1]De kust van Nedersaksen en de hiervoor gelegen Oost-Friese eilanden dienen te worden beschermd tegen schade veroorzaakt door stormvloed en landverlies. [2]De hiervoor benodigde ruimte inclusief de ruimte voor zand- en kleiwinning dient te worden gewaarborgd.**

[3]Ruimte voor kleiwinning ten behoeve van de kustbescherming dient in de RROP's als voorrangsgebied [*Vorranggebiet*] voor grondstoffenwinning en met voorrang binnendijks te worden aangewezen.

[4]Indien er in de RROP's onvoldoende binnendijkse ruimte voor de kleiwinning ten behoeve van de kustbescherming kan worden gewaarborgd, dienen de gebruiksmogelijkheden van buitendijkse ruimte met overeenkomstige geschiktheid te worden onderzocht.

[5]Ruimtebeslag voor de winning van zand of bodemmateriaal ter compensatie van sedimenttekorten op de Oost-Friese eilanden en voor de instandhouding van eiland- en kustbeschermingsvoorzieningen, kan plaatsvinden in de territoriale wateren ten noorden van de eilanden, voor zover dit niet in strijd is met het beschermingsdoel en de overige beschermingsbepalingen van het nationaal park 'Niedersächsisches Wattenmeer'.

[6]Ruimtebeslag ten behoeve van de zandwinning ter compensatie van sedimenttekorten dient te geschieden in overeenstemming met het beginsel van een zuinige omgang met hulpbronnen alsook met de belangen op het gebied van ecologie, natuurbescherming, toerisme, visserij en archeologie. [7]Bij de zand- en kleiwinning dient het ruimtebeslag ten laste van landbouwgronden tot een minimum te worden beperkt, en dienen de mogelijkheden voor een aanvaardbare winning in buitendijkse ruimte per individueel geval getoetst en volledig benut te worden.

[8]Bij alle ruimtelijk relevante plannen en maatregelen in het gebied langs de zeedijk dient rekening te worden gehouden met het belang van de zand- en kleiwinning ten behoeve van de kustbescherming.

[9]Voor gebieden langs de kust met een stormvloedrisico dienen bij alle plannen en maatregelen de mogelijkheden voor risicopreventie tegen overstromingen in de afweging te worden meegenomen – dit met het oog op anticiperende aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering. [10]Dit geldt ook in gebieden die door dijken en dammen worden beschermd, evenals in gebieden op de Oost-Friese eilanden die door hoofddijken en duinen worden beschermd. [11]In deze gebieden dient rekening te worden gehouden met overstromingsrisico's door middel van flexibele, hoogwaterbestendige plannen en maatregelen alsmede geschikte locatie- en gebruiksconcepten. [12]Gebieden met een uitzonderlijk hoog risicopotentieel dienen als voorbehoudsgebieden [*Vorbehaltsgebiete*] voor hoogwater te worden aangewezen.

04 [1]**Waardevolle mariene habitats dienen in stand gehouden en ontwikkeld te worden.** [2]Gebruiksdoelen die schadelijke effecten kunnen hebben, mogen niet in deze gebieden worden aangewezen. [3]Aantastingen dienen bij voorkeur in mariene habitats te worden gecompenseerd.

[4]Nationaal Park 'Niedersächsisches Wattenmeer' dient in zijn uniciteit en verscheidenheid aan natuurlijke functies ook door middel van aangepaste ontwikkeling in de omgeving in stand gehouden, ondersteund en ontwikkeld te worden. [5]Gestreefd moet worden naar een gecoördineerd beschermingssysteem dat rekening houdt met de waardevolle mariene gebieden in de exclusieve economische zone.

05 **[1]Toeristische gebruiksdoelen in de kustzone dienen gewaarborgd en duurzaam ontwikkeld te worden.**

[2]De toeristische accentgebieden op de Oost-Friese eilanden dienen gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

06 [1]De cultuurhistorische en landschappelijke bijzonderheden van het kustgebied dienen in stand te worden gehouden als identiteitsbepalende kenmerken voor het maritieme landschap. [2]Zij dienen gekoppeld te worden aan het toeristische en economische gebruik, voor zover dit hun instandhouding bevordert.

07 Het vrije zicht op zee en op de vrije horizon dient als landschapservaring in stand te worden gehouden.

08 **[1]De voorwaarden voor een bestendige en duurzame bebouwing van de Oost-Friese eilanden dienen te worden gegarandeerd. [2]De veerbootverbindingen en de overige infrastructuur voor aan- en afvoer dienen behoefteconform te worden aangepast.**

09 [1]De voorwaarden voor een duurzame kustvisserij dienen gewaarborgd en verder ontwikkeld te worden met het oog op bestaanszekerheid, de bevordering van een traditionele, maritieme bedrijfstak alsook het belang voor het maritieme landschapsbeeld en het toerisme.

[2]De vangstgebieden die van belang zijn voor de kustvisserij, dienen te worden vrijgehouden van concurrerende gebruiksdoelen en aantastingen; bij ruimtelijk relevante plannen en maatregelen wordt per individueel geval rekening gehouden met de ruimtelijke relevantie van de betrokken vangstgebieden. [3]Met geschikte ruimte voor vormen van maricultuur dient rekening te worden gehouden.

10 [1]Zowel vlak onder de oppervlakte als dieper gelegen grondstoffen in het kustgebied dienen exploitabel te blijven. [2]Bij de ontginning van vindplaatsen dient rekening te worden gehouden met de overige belangen van de kustzone; in het bijzonder dienen nadelige effecten van veranderingen in de materiaalbalans van het gebied vóór de kust en het continentaal plat te worden voorkomen.

11 **[1]Plannen en maatregelen in de territoriale wateren mogen de veiligheid en vrije doorgang van de scheepvaart niet langdurig of wezenlijk aantasten.**

[2]Vestigingsvoordelen in de kustzone die uit de scheepvaart en haveneconomie voortvloeien, dienen benut, uitgebreid en gewaarborgd te worden voor de economische ontwikkeling en het concurrentievermogen van de deelstaat en de deelgebieden.

[3]De functie van de kustverkeerszone, riviermondingen, gemarkeerde vaarwateren en havens voor de scheepvaart dient te worden gewaarborgd.

[4]Onderwateropslag van niet-verontreinigd baggermateriaal door verplaatsing van dit materiaal binnen het systeem verdient de voorkeur boven storting aan land. **[5]Baggermateriaal mag uitsluitend in kustwateren worden gestort, indien mariene soorten en habitats hierdoor niet aanzienlijk worden**

aangetast. [6]Baggermateriaal dat ernstig met schadelijke stoffen is verontreinigd, dient aan land te worden gestort.

12 Tegen de achtergrond van de verwachte klimaatverandering moet er worden aangestuurd op het onderzoeken, ontwikkelen en testen van alternatieve strategieën voor kustbescherming.

1.4 Ontwikkeling in de verzorgingsgebieden van Bremen/Bremerhaven

01 De ruimtelijke ontwikkeling van Nedersaksen in de verzorgingsgebieden van de hoofdcentra Bremen en Bremerhaven dient door middel van bijzondere vormen van intergemeentelijke afstemming en samenwerking de volgende accenten te krijgen:

- versterking van de lokale accentgebieden voor bebouwing, alsook van centra en dorpskernen,
- regionale sturing van de grootschalige detailhandel,
- afstemming van lokale bebouwingsontwikkelingen op regionale OV-plannen,
- bundeling van regionale economische competenties en de ontwikkeling van gemeenschappelijke bedrijventerreinen,
- optimalisering van de voorwaarden voor mobiliteit in de regio, en
- waarborging en verdere ontwikkeling van regionale landschaps- en open ruimte.

02 Het gezamenlijk door de Nedersaksische gemeenten en de stadsgemeente Bremen uitgewerkte *Interkommunale Raumstrukturkonzept Region Bremen*, alsook het gezamenlijk door de Nedersaksische gemeenten en de stadsgemeente Bremerhaven opgezette proces *Regionalforum Bremerhaven* dient nader ingevuld en verdiept te worden.

03 In goed overleg tussen de betrokken Nedersaksische gemeenten en de deelstaat Bremen dienen er regionaal gecoördineerde plannen voor ruimtelijk-structurele ontwikkeling te worden opgesteld die geschikt zijn om als RO-doelstellingen of -uitgangspunten in het LROP te worden opgenomen, voor zover de deelstaat Bremen een vergelijkbare bindende werking garandeert.

2. Doelstellingen en uitgangspunten voor de ontwikkeling van de bebouwings- en voorzieningenstructuur

2.1 Ontwikkeling van de bebouwingsstructuur

01 In de bebouwingsstructuur dienen historisch gegroeide structuren die karakteristiek zijn voor het stads-, dorps- of landschapsbeeld of voor de levenswijze en identiteit van de bevolking, evenals open ruimte in de buurt van bebouwing in stand te worden gehouden en met inachtneming van de planologische eisen verder te worden ontwikkeld.

02 Er dienen bebouwingsstructuren gewaarborgd en ontwikkeld te worden, waarin de beschikbaarheid en toegankelijkheid van publieke basisvoorzieningen voor alle bevolkingsgroepen worden gegarandeerd; deze voorzieningen dienen in het OV-net te worden geïntegreerd.

03 Naburige gemeenten waarvan de bebouwingsstructuren in ruimtelijk en functioneel opzicht nauw verweven zijn, dienen met het oog op de versterking van hun gemeenschappelijke ontwikkelingspotentieel hun plannen en maatregelen af te stemmen op basis van gezamenlijke doelstellingen en uitgangspunten voor de regionale structuurontwikkeling.

04 De aanwijzing van woon- en werklocaties dient op ruimtebesparende wijze gericht te zijn op een duurzame bebouwingsontwikkeling met inachtneming van de demografische ontwikkelingen en de vervolgkosten voor infrastructuur.

05 De ontwikkeling van woon- en werklocaties dient met voorrang te worden geconcentreerd in de Centrale plaatsen [*Zentrale Orte*] en bestaande bebouwde gebieden met voldoende infrastructuur.

06 [1]Plannen en maatregelen die uitgaan van inbreiding [*Innenentwicklung*] dienen voorrang te hebben boven plannen en maatregelen gericht op uitbreiding van bestaande structuren. [2]Dit is niet in tegenspraak met de mogelijkheid om open ruimte binnen kernen om planologische redenen in stand te houden of nieuw te creëren.

07 **In geval van (boven)regionale eisen dienen ontwikkelingstaken in de gemeenten als RO-doelstellingen in de RROP's te worden opgenomen.**

08 [1]Voorzieningen en grootschalige projecten op het gebied van toerisme dienen bij te dragen aan verbetering van de leef- en werkomstandigheden van de lokale

bevolking, versterking van het toerisme in de regio alsook het aanvullen en vitaliseren van de traditionele vormen van (stads)toerisme. **[2]Door het realiseren van grootschalige toerismeprojecten mogen historisch waardevolle cultuurlandschappen evenals historisch gegroeide bebouwings-, voorzieningen- en gebruiksstructuren niet wezenlijk worden aangetast en mag de recreatieve waarde van het landschap niet worden bedreigd.** De voorzieningen dienen in zowel ruimtelijk als infrastructureel opzicht aan te sluiten op de Centrale plaatsen.

09 [1]Belasting van en nadelen voor de bevolking door luchtverontreiniging en geluidshinder dienen te worden voorkomen door anticiperende ruimtelijke scheiding van onverenigbare gebruiksdoelen alsook door voldoende ruimtelijke afstanden ten opzichte van storende gebruiksdoelen.

[2]Bestaande belasting van de bevolking door geluidshinder en luchtverontreiniging dient te worden gereduceerd door technische maatregelen en verkeerssturende dan wel -beperkende maatregelen.

[3]Indien geluidsbeperkende maatregelen niet volstaan, dienen geluidsbronnen zoveel mogelijk te worden gebundeld en dient de belasting tot zo min mogelijk gebieden te worden beperkt.

10 **Voor militaire vliegvelden en oefenterreinen waarvoor verordeningen inzake geluidshinder conform het *Fluglärmgesetz* (FlugLärmG) [wet inzake geluidsoverlast door vliegtuigen] zijn uitgevaardigd, dienen ten minste de beschermingszones 1 en 2 als geluidszones in de RROP's te worden aangewezen.**

11 **[1]Om de bevolking in het gebied rond de luchthaven Hannover-Langenhagen tegen geluidshinder te beschermen en om het goede functioneren en het ontwikkelingspotentieel van de voorrangslocatie luchthaven Hannover-Langenhagen langdurig te waarborgen, is in de als appendix 1 toegevoegde kaart een beperkingengebied voor bebouwing [*Siedlungsbeschränkungsbereich*] uitputtend aangewezen. [2]Binnen dit beperkingengebied voor bebouwing mogen in structuurvisies [*Flächennutzungspläne*] en bestemmingsplannen [*Bebauungspläne*] geen nieuwe ruimten en gebieden voor woonfuncties en bijzonder geluidsgevoelige voorzieningen als bedoeld in § 5 lid 1 FlugLärmG worden weergegeven of aangewezen. [3]Hetzelfde geldt voor regelingen**

conform § 34 lid 4 zin 1 nrs. 2 en 3 van het *Baugesetzbuch* (BauGB) [Duits federaal bouwwetboek], indien op niet-bebouwde percelen als bedoeld in § 34 lid 1 en 2 BauGB woningen of bijzonder geluidsgevoelige voorzieningen als bedoeld in § 5 lid 1 FlugLärmG toegestaan zouden zijn.

[4]Initieel beslag in de gemeentelijke planning [*Bauleitplanung*] op ruimten of gebieden voor woonfuncties en bijzonder geluidsgevoelige voorzieningen als bedoeld in § 5 lid 1 FlugLärmG, mag in gebieden die sinds 30 januari 2008 voor het eerst in beperkingengebieden voor bebouwing liggen, alleen nog gedurende een overgangsperiode t/m 31 december 2015 ten hoogste 5% van de bebouwingsruimte in de nieuw toegevoegde gebieden bedragen.

[5]Indien de aanwijzing van ruimten en gebieden conform zin 4 binnen de in zin 4 vastgestelde overgangstermijn in structuurvisies heeft plaatsgevonden, blijft de omzetting in bindende aanwijzingen in het kader van bestemmingsplannen ook na 31 december 2015 toegestaan.

[6]Ruimte voor geluidsgevoelige gebruiksdoelen als bedoeld in § 5 lid 1 zin 2 FlugLärmG waarvoor vanwege de aard van hun gebruik geen eisen wat betreft de nachtelijke geluidsbescherming hoeven te gelden (bijv. scholen of kinderdagverblijven), kan in het conform zin 1 vastgestelde beperkingengebied voor bebouwing bij wijze van uitzondering nieuw worden aangewezen, indien

- **de ruimte buiten de geluidszone conform het FlugLärmG ligt,**
- **het vervangende ruimte betreft voor een bestaande voorziening conform § 5 lid 1 zin 2 die een dringend publiek belang dient of als dagelijkse voorziening [*Nahversorgung*] in het algemeen belang functioneert, en indien het geluidsgevoelige gebruik op de bestaande locatie wordt opgeheven, en**
- **in de vervangende ruimte een grotere mate van geluidsbescherming is gegarandeerd dan op de bestaande locatie.**

12 **[1]Voorrangsgebieden voor havengerelateerde economische installaties zijn in de grafische weergave in bijlage 2 aangewezen bij vaarwateren geschikt voor zeeschepen in de gemeenten Cuxhaven, Emden, Stade en Wilhelmshaven.**

[2]In de voorrangsgebieden voor havengerelateerde economische installaties zijn uitsluitend ruimtelijk relevante plannen en maatregelen toegestaan die verenigbaar zijn met de vestiging van havengerelateerde bedrijven.

[3]In het westelijke deel van het voorrangsgebied voor havengerelateerde economische installaties in de Wybelsumer Polder, gemeente Emden, is het bij wijze van uitzondering ook mogelijk om compenserende ruimte planologisch aan te wijzen, voor zover dit de realisatie van havengerelateerde plannen en maatregelen in de voorrangsgebieden Wybelsumer Polder en Rysumer Nacken dient. [4]Bij de planning en realisatie van compenserende maatregelen dient te worden gegarandeerd dat deze verenigbaar zijn met de aangrenzende havengerelateerde gebruiksdoelen. [5]Bij de planning en realisatie van compenserende maatregelen in dit gebied dient rekening te worden gehouden met de verkeerstechnische aan- en ontsluiting van de voorrangsgebieden voor havengerelateerde economische installaties in de gebieden Wybelsumer Polder en Rysumer Nacken, gemeente Emden.

[6]In het gebied van de nieuwe diepwaterhaven in de gemeente Wilhelmshaven dient er voldoende ruimte voor de haveneconomie en havengerelateerde economie gewaarborgd en ontwikkeld te worden. [7]Tijdig dienen ruimtelijke en juridische voorwaarden te worden gecreëerd voor het feit dat het in de gemeente Wilhelmshaven aangewezen voorrangsgebied voor havengerelateerde economische installaties op de Voslapper Groden op de middellange termijn ook kan worden gebruikt in de deelruimten die onder de bescherming vallen van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake de instandhouding van de vogelstand (Pb EU nr. L 20 blz. 7) in de alsdan geldende versie (hierna te noemen: 'Vogelrichtlijn').

2.2 Ontwikkeling van publieke basisvoorzieningen en Centrale plaatsen

01 [1]Om duurzaam gelijkwaardige levensomstandigheden te creëren, dient het aanbod van publieke basisvoorzieningen en voorzieningenstructuren in alle deelgebieden met voldoende omvang en kwaliteit gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

[2]Het aanbod dient behoefteconform in alle deelgebieden gewaarborgd en ontwikkeld te worden met inachtneming van de bijzondere eisen ten aanzien van

jonge gezinnen, de mobiliteit van de verschillende bevolkingsgroepen evenals de aanstaande veranderingen in de bevolkingsontwikkeling, leeftijdsopbouw en omvang van huishoudens. [3]Het aanbod dient met het oog op een duurzame ontwikkeling in zowel ruimtelijk als functioneel opzicht onderling te worden afgestemd, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van de bevolking op het gebied van mobiliteit en veiligheid.

[4]Publieke (basis)voorzieningen voor kinderen en jongeren dienen zo dicht mogelijk bij woonkernen op aanvaardbare afstand te worden aangeboden.

02 [1]Alle gemeenten dienen voor hun bevolking een modern aanbod van voorzieningen en algemene dagelijkse basisvoorzieningen met een adequate toegankelijkheid te waarborgen en te ontwikkelden.

[2]Criterium voor de waarborging en verbetering van het aanbod van bovenlokale publieke basisvoorzieningen is de aanwezigheid van een infrastructuurnetwerk met voldoende capaciteit dat is afgestemd op de historisch gegroeide bebouwingsstructuren, de demografische en economische accenten en de bestaande vestigingsvoordelen. [3]Met het oog op de aanstaande veranderingen in de bevolkingsontwikkeling en leeftijdsopbouw dienen er vroegtijdig regionaal en intergemeentelijk afgestemde aanpassings- en moderniseringsmaatregelen te worden getroffen voor de waarborging en ontwikkeling van de bovenlokale publieke basisvoorzieningen.

03 **[1]Centrale plaatsen omvatten hoofdcentra, middencentra en basiscentra. [2]De functies van de hoofd-, midden-, en basiscentra dienen gewaarborgd en ontwikkeld te worden met het oog op de instandhouding van een stabiele en evenwichtige bebouwings- en voorzieningenstructuur in alle delen van de deelstaat.**

[3]In de verzorgingsgebieden van hoofd- en middencentra dienen in het bijzonder plannen en maatregelen aangaande de bebouwings-, open-ruimte-, voorzieningen- en infrastructuur onderling te worden afgestemd.

[4]De hoofd- en middencentra zijn uitputtend vastgelegd in het LROP. [5]In afzonderlijke gevallen zijn er deelfuncties van hoofdcentra toegekend aan middencentra.

[6]De basiscentra dienen in de RROP's te worden aangewezen. [7]In afzonderlijke gevallen kunnen deelfuncties van middencentra worden

toegekend aan basiscentra. [8]Het basiscentrale verzorgingsgebied van een Centrale plaats is het betreffende gebied van de gemeente of het gemeentelijke samenwerkingsverband. [9]Indien er in een gemeente of in het gemeentelijke samenwerkingsverband meerdere Centrale plaatsen zijn aangewezen, dienen in afwijking van zin 8 en in overleg met de gemeente resp. het samenwerkingsverband de betreffende basiscentrale verzorgingsgebieden in de RROP's te worden bepaald.

04 **Centrale plaatsen dienen in de RROP's ruimtelijk als centrale bebouwde gebieden te worden aangewezen, zulks in overleg met de gemeenten.**

05 **[1]De aard en omvang van het centraalplaatselijke voorzieningenaanbod dienen te worden afgestemd op de vraag vanuit de bevolking en het bedrijfsleven in het verzorgingsgebied.** [2]Bij de afbakening van de betreffende functionele verzorgingsgebieden van midden- en hoofdcentra dient rekening te worden gehouden met toegankelijkheid, grensoverschrijdende verbindingen en historisch gegroeide structuren.

[3]De capaciteit van Centrale plaatsen dient in overeenstemming met de desbetreffende aanwijzingen gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

[4]In de verschillende centra dient het volgende centraalplaatselijke voorzieningenaanbod gewaarborgd en ontwikkeld te worden:

- **in hoofdcentra een centraalplaatselijk voorzieningenaanbod gericht op gespecialiseerde behoeften van hoog niveau,**
- **in middencentra een centraalplaatselijk voorzieningenaanbod gericht op behoeften van middelhoog niveau,**
- **in basiscentra een centraalplaatselijk voorzieningenaanbod gericht op algemene dagelijkse behoeften,**
- **buiten de Centrale plaatsen een dekkend voorzieningenaanbod gericht op dagelijkse behoeften.**

[5]Hoofdcentra dienen ook de voorzieningsfunctie van midden- en basiscentra te vervullen, en middencentra ook die van basiscentra.

[6]Voor samenwerkingsverbanden tussen Centrale plaatsen dienen in het kader van de regionale planning regionale doelstellingen evenals controle- en afstemmingseisen te worden vastgelegd. [7]Als gevolg van de vastlegging

van (samenwerkingsverbanden tussen) Centrale plaatsen en de toewijzing van deelfuncties van boven- en middencentra mogen de functies en capaciteiten van naburige Centrale plaatsen niet worden aangetast.

06 **[1]Hoofdcentra zijn gelegen in de volgende gemeenten: Braunschweig, Celle, Göttingen, Hannover, Hildesheim, Lüneburg, Oldenburg (Oldenburg), Osnabrück, Salzgitter, Wilhelmshaven en Wolfsburg.**

[2]De hoofdcentra in Braunschweig, Salzgitter und Wolfsburg vormen in nauwe ruimtelijke verbinding met het middencentrum in Wolfenbüttel een samenwerkingsverband van hoofdcentra; besluiten in de deelstaat- en regionale planning die op dit samenwerkingsverband betrekking hebben, dienen uit te gaan van de verschillende ontwikkelingsaccenten van de gemeenten en dienen tevens de bestaande voorzieningen van de hoofdcentra te waarborgen en te ontwikkelen.

[3]In de omgeving van Nedersaksen hebben de volgende plaatsen de relevantie van een hoofdcentrum: Hamburg, Hamburg-Harburg, Bremen, Bremerhaven, Groningen, Netwerkstad Twente, Münster, Bielefeld, Paderborn en Kassel.

[4]De middencentra in Delmenhorst, Emden, Hameln, Langenhagen, Lingen (Ems) en Nordhorn hebben deelfuncties van hoofdcentra.

De middencentra in Goslar, Bad Harzburg, Clausthal-Zellerfeld en Seesen vormen een samenwerkingsverband van middencentra met deelfuncties van hoofdcentra.

07 **Middencentra zijn gelegen in de volgende gemeenten: Achim, Alfeld (Leine), Aurich (Ostfriesland), Bad Gandersheim, Bad Harzburg, Bad Nenndorf, Bad Pyrmont, Bad Zwischenahn, Barsinghausen, Brake (Unterweser), Bramsche, Bremervörde, Buchholz in der Nordheide, Bückeburg, Burgdorf, Burgwedel, Buxtehude, Clausthal-Zellerfeld, Cloppenburg, Cuxhaven, Delmenhorst, Diepholz, Duderstadt, Einbeck, Emden, Friesoythe, Garbsen, Georgsmarienhütte, Gifhorn, Goslar, Hameln, Hann. Münden, Helmstedt, Hemmoor, Holzminden, Jever, Laatzen, Langenhagen, Leer (Ostfriesland), Lehrte, Lingen (Ems), Lohne (Oldenburg), Lüchow (Wendland), Melle, Meppen, Munster, Neustadt am Rübenberge, Nienburg (Weser), Norden, Nordenham, Nordhorn, Northeim, Osterholz-Scharmbeck, Osterode am Harz,**

Papenburg, Peine, Quakenbrück, Rastede, Rinteln, Rotenburg (Wümme), Sarstedt, Seesen, Seevetal, Soltau, Springe, Stade, Stadthagen, Stuhr, Sulingen, Syke, Uelzen, Uslar, Varel, Vechta, Verden (Aller), Walsrode, Westerstede, Wildeshausen, Winsen (Luhe), Wittingen, Wittmund, Wolfenbüttel, Wunstorf en Zeven.

2.3 Ontwikkeling van de voorzieningenstructuren van de detailhandel

01 [1]Om duurzaam gelijkwaardige levensomstandigheden te creëren, dient het voorzieningenaanbod van de detailhandel in alle deelgebieden met voldoende omvang en kwaliteit gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

02 **[1]Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten zijn alleen toegestaan indien zij voldoen aan de eisen conform nrs. 03 t/m 10. [2]Onder grootschalige detailhandelsprojecten worden verstaan winkelcentra en grootschalige detailhandelsbedrijven conform § 11 lid 3 nrs. 1 t/m 3 van de BauNVO [*Baunutzungsverordnung* - federale bebouwingsverordening], inclusief directe verkooppunten bij fabrikanten. [3]Onder grootschalige detailhandelsprojecten vallen ook meerdere zelfstandige – en op zich zelf beschouwd evt. niet grootschalige – detailhandelsbedrijven die in ruimtelijke zin geconcentreerd gebouwd (gaan) worden en die in hun totaliteit ruimtelijk relevante effecten als die van een grootschalig detailhandelsproject met zich mee (kunnen) brengen (agglomeraties).**

03 **[1]In een basiscentrum mag het verzorgingsgebied van een nieuw grootschalig detailhandelsproject niet wezenlijk groter zijn dan het basiscentrale verzorgingsgebied conform par. 2.2 nr. 03 zinnen 8 en 9 als congruentiegebied [*Kongruenzraum* – referentie voor het verzorgingsgebied van detailhandelsprojecten rond Centrale plaatsen] (congruentieprincipe [*Kongruenzgebot*] basiscentra).**

[2]In een midden- of hoofdcentrum mag het commerciële verzorgingsgebied van een nieuw grootschalig detailhandelsproject wat betreft periodieke assortimenten niet wezenlijk groter zijn dan het basiscentrale verzorgingsgebied conform par. 2.2 nr. 03 zinnen 8 en 9 als congruentiegebied (congruentieprincipe basiscentra).

[3]In een midden- of hoofdcentrum mag het commerciële verzorgingsgebied van een nieuw grootschalig detailhandelsproject wat betreft aperiodieke assortimenten niet

wezenlijk groter zijn dan het relevante congruentiegebied (congruentieprincipe aperiodiek midden- en hoofdcentra). [4]**Het relevante congruentiegebied conform zin 3 dient te worden bepaald door de lagere bevoegde instantie voor deelstaatplanning, met bijzondere inachtneming van**

- **de centraalplaatselijke voorzieningenfunctie van de vestigingsgemeente en naburige Centrale plaatsen,**
- **de verkeerstechnische bereikbaarheid van de betreffende Centrale plaatsen,**
- **grensoverschrijdende verbindingen en verzorgingsgebieden, en**
- **de marktgebieden van midden- en hoofdcentra op basis van gemeentelijke detailhandelsconcepten,**

voor zover dit niet in het RROP is vastgelegd.

[5]**Gebieden gelden als 'wezenlijk groter' conform de zinnen 1 t/m 3, indien meer dan 30% van de omzet van het voorgenomen plan [*Vorhaben*] zou worden gerealiseerd met koopkracht van buiten het relevante congruentiegebied.**

[6]**Het congruentieprincipe dient zowel voor het nieuwe grootschalige detailhandelsproject in zijn geheel als assortimentspecifiek te worden aangehouden.**

[7]**Periodieke assortimenten zijn assortimenten met een kortdurende inkoopcyclus, in het bijzonder voedings- en genotsmiddelen alsmede drogisterijartikelen.** [8]**Aperiodieke assortimenten zijn assortimenten met een middellange of lange inkoopcyclus, zoals kleding, bruingoed, huishoudelijke artikelen of meubels.**

[9]**In afzonderlijke gevallen kunnen de bevoegde instanties voor de regionale planning in de RROP's locaties voor grootschalige detailhandelsprojecten met een aperiodiek kernassortiment aanwijzen buiten de congruente Centrale plaats in een naburig midden- of basiscentrum.** [10]**Voorwaarde is daarbij dat aan de uitgangspunten en doelstellingen voor de ontwikkeling van de voorzieningenstructuren op dezelfde wijze wordt voldaan als bij een locatie binnen de congruente Centrale plaats.**

04 **Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten zijn uitsluitend toegestaan binnen het centrale bebouwde gebied van de betreffende Centrale plaats (concentratieprincipe).**

05 **[1]Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten waarvan de kernassortimenten centrumrelevant zijn, zijn uitsluitend toegestaan op planologisch geïntegreerde locaties [*städtebaulich integrierte Lagen*] (integratieprincipe). [2]De gebieden moeten geïntegreerd zijn in het OV-net. [3]Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten waarvan het assortiment voor ten minste 90% periodiek is, zijn op basis van een planologisch concept bij wijze van uitzondering ook toegestaan buiten planologisch geïntegreerde locaties binnen het centrale bebouwde gebied van de centrale plaats in ruimtelijke samenhang met woonbebouwing, indien vestiging op planologisch geïntegreerde locaties niet mogelijk is om planologische of bebouwingsstructurele redenen, in het bijzonder vanwege de instandhouding van historisch gegroeide bebouwingsstructuren of een historisch waardevol stads- of dorpsgezicht ofwel om verkeerstechnische redenen; zin 2 blijft hierdoor onverlet.**

06 **Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten met niet-centrumrelevante kernassortimenten zijn ook toegestaan buiten planologisch geïntegreerde locaties op verkeerstechnisch goed bereikbare locaties binnen het centrale bebouwde gebied van de Centrale plaats, indien**

a) het verkoopvloeroppervlak voor centrumrelevante randassortimenten niet meer dan 10% van het totale verkoopvloeroppervlak en ten hoogste 800 m^2 bedraagt, of

b) indien uit een bindend regionaal detailhandelsconcept blijkt dat het grotere randassortiment ruimtelijk aanvaardbaar [*raumverträglich*] is en gewaarborgd wordt dat de toe te laten omvang van het verkoopvloeroppervlak voor het centrumrelevante randassortiment beperkt blijft tot het getoetste grootschalige detailhandelsproject.

07 **[1]Nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten dienen te worden afgestemd (afstemmingsprincipe).** [2]Om de basis voor regionaal relevante locatiebesluiten inzake detailhandelsprojecten te verbeteren, dienen er regionale detailhandelsconcepten te worden opgesteld. [3]Ter verbetering van de

voorzieningenstructuren in grensgebieden dient er een grensoverschrijdende afstemming plaats te vinden met inachtneming van de bereikbaarheid en historisch gegroeide structuren.

08 **Evenwichtige voorzieningenstructuren en hun realisatie, het functioneren van de Centrale plaatsen en geïntegreerde voorzieningenlocaties evenals voorzieningen dichtbij de consumenten resp. burgers, mogen niet wezenlijk worden aangetast door nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten (aantastingsverbod).**

09 **[1]In de bovenregionaal relevante toerismeregio Lüneburger Heide dient de ontwikkeling van het toerisme ook te worden gestimuleerd door de mogelijkheden te benutten voor een aanvaardbare combinatie van grootschalige toerisme- en detailhandelsprojecten, voor zover dit niet leidt tot aantasting van ontwikkeling van bestaande detailhandelsstructuren binnen plaatsen in hoofd-, midden- en basiscentra met een deelfunctie van middencentrum, die zich in het betreffende verzorgingsgebied bevinden. [2]In afwijking van nr. 02 zin 1 evenals de nrs. 03 t/m 05 kunnen in de bovenregionaal relevante toerismeregio Lüneburger Heide op slechts één locatie directe verkooppunten bij fabrikanten met een verkoopvloeroppervlak van ten hoogste 10.000 m^2 worden toegelaten, voor zover dit ruimtelijk aanvaardbaar is. [3]De ruimtelijke aanvaardbaarheid inclusief de precieze aanwijzing van een locatie en een ruimtelijk aanvaardbare assortimentsstructuur van directe verkooppunten bij fabrikanten dient in een RO-procedure te worden getoetst. [4]Deze RO-procedure dient na de inwerkingtreding van het LROP te worden uitgevoerd. [5]De locatie van het betreffende directe verkooppunt bij een fabrikant dient in zowel ruimtelijke als functionele zin nauw verbonden te zijn met bestaande grootschalige toerismeprojecten. [6]Het directe verkooppunt bij de fabrikant dient te worden opgenomen in een deelstaatrelevant toerismeconcept voor de bovenregionaal relevante toerismeregio Lüneburger Heide, waarin tevens rekening wordt gehouden met de wisselwerkingen tussen grootschalige toerisme- en detailhandelsprojecten, indien er een ruimtelijk aanvaardbare locatie wordt gevonden. [7]Indien in het kader van de RO-procedure wordt aangetoond dat het directe verkooppunt bij een fabrikant ruimtelijk aanvaardbaar is, dienen de voorwaarden die dienaangaande in de RO-**

procedure zijn gedefinieerd in het bijzonder aangaande de assortimentsstructuur en de integratie in het toerismeconcept, nader te worden vastgelegd in een RO-overeenkomst tussen de deelstaat Nedersaksen, de vestigingsgemeente en de exploitant van het project.

10 [4]**In afwijking van nr. 02 zin 1 en de nrs. 03 t/m 05 zijn nieuwe grootschalige detailhandelsprojecten waarvan het assortiment voor ten minste 90% van het verkoopvloeroppervlak periodiek is, ook toegestaan indien**

- **zij tot stand komen op locaties die in het Regionale ruimtelijke plan als locaties met uitzonderlijk belang voor dagelijkse voorzieningen zijn aangewezen,**
- **zij voldoen aan de eisen van nrs. 07 (afstemmingsprincipe) en 08 (aantastingsverbod),**
- **zij gelegen zijn in ruimtelijke samenhang met de betreffende stads- of dorpskern of met woonbebouwing, en**
- **hun betreffende commerciële verzorgingsgebied niet groter is dan het te verzorgen gebied als bedoel in zin 4.**

[2]**Locaties met uitzonderlijk belang voor dagelijkse voorzieningen mogen het functioneren en de capaciteit van de Centrale plaatsen niet aantasten en dienen in overleg met de betreffende gemeente of het gemeentelijke samenwerkingsverband te worden aangewezen.** [3]Deze locaties moeten geïntegreerd zijn in het OV-net. [4]**Het RROP dient voor elk van deze locaties een verzorgingsgebied aan te wijzen.**

3. Doelstellingen en uitgangspunten voor de ontwikkeling van structuren en gebruiksdoelen van de open ruimte

3.1 Ontwikkeling van een deelstaatbreed open-ruimtenetwerk en de functies hiervan

3.1.1 Elementen en functies van een deelstaatbreed open-ruimtenetwerk, bodembescherming

01 [1]Open ruimten die niet door bebouwings- of verkeersgebieden in beslag zijn genomen, dienen in stand te worden gehouden met het oog op hun diverse functies, in het bijzonder voor de waarborging van de natuurlijke leefomgeving,

cultuurlandschappen en landschapsrecreatie alsook op het gebied van land- en bosbouw.

[2]In de RROP's dient er klimaat-ecologisch relevante open ruimte gewaarborgd en ontwikkeld te worden. [3]In deze gebieden dienen plannen en maatregelen bij te dragen aan het beperken van de impact van klimaatverandering.

[4]De open ruimte dient verder te worden ontwikkeld tot een deelstaatbreed open-ruimtenetwerk. [5]De functionele diversiteit van het deelstaatbrede open-ruimtenetwerk dient gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

02 **[1]Nieuw beslag op open ruimte ten behoeve van de bebouwingsontwikkeling, uitbreiding van verkeerswegen en overige infrastructuurvoorzieningen dient tot een minimum te worden beperkt.** [2]Bij de planning van ruimtelijk relevante gebruiksdoelen in het buitengebied

– dient er zoveel mogelijk ononderbroken en niet door geluidshinder aangetaste ruimte in stand te worden gehouden,

– dienen gebieden met primair een natuurlijk karakter te worden gespaard, en

– dienen zowel het ruimtebeslag zelf als de effecten van het gebruik die deze ruimte overstijgen, tot een minimum te worden beperkt.

03 [1]Open ruimte in de buurt van bebouwing dient in stand te worden gehouden en wat betreft de ecologische, sociale en economische functies gewaarborgd en ontwikkeld te worden. **[2]Bij regionale of bovenregionale eisen dient open ruimte in de buurt van bebouwing als voorrangsgebied voor open-ruimtefuncties in de RROP's te worden aangewezen.**

04 [1]Bodems dienen als leefomgeving en habitat, voor de instandhouding van de biologische diversiteit alsook in hun natuurlijke capaciteiten en functies gewaarborgd en ontwikkeld te worden. [2]Maatregelen die ruimtebeslag behelzen, dienen te voldoen aan het principe van een zuinige omgang met grond en bodem; hierbij dienen de mogelijkheden van inbreiding en hergebruik van braakliggende industrie-, bedrijfs- en militaire terreinen te worden benut. [3]Bodems die in bijzondere mate natuurlijke bodemfuncties en archieffuncties vervullen, in het bijzonder bodems met een belangrijke habitatfunctie, dienen in stand te worden gehouden en met name tegen maatregelen op het vlak van bebouwings- en infrastructuurontwikkeling te worden beschermd.

05 [1]Bodems met een hoog koolstofgehalte dienen in hun functie van natuurlijk reservoir voor klimaatrelevante stoffen in stand te worden gehouden.

[2]Veengebieden dienen zodanig te worden ontwikkeld dat zij hun natuurlijke functie van koolstofreservoir en waar mogelijk hun overige natuurlijke functies in het ecosysteem (zoals soortenbescherming) kunnen vervullen.

06 **[1]In de in bijlage 2 aangewezen voorrangsgebieden voor turfbehoud dienen de bestaande turfgebieden in hun functie van koolstofreservoir in stand te worden gehouden.**

[2]Een deskundig geëxploiteerde land-, tuin- of bosbouwfunctie voor ontwaterde veengronden is, voor zover dit het proces van veenoxidatie niet wezenlijk versnelt, niet in strijd met de planologische voorrang voor turfbehoud.

[3]Ter ondersteuning van de koolstofopslagfunctie dienen in de voorrangsgebieden voor turfbehoud duurzame, klimaatvriendelijke gebruiksdoelen te worden gestimuleerd.

[4]De voorrangsgebieden voor turfbehoud dienen in de RROP's te worden opgenomen en daarin ruimtelijk nader te worden aangewezen. [5]De bevoegde instanties voor de regionale planning kunnen daarnaast in de RROP's nog andere voorrangsgebieden voor turfbehoud aanwijzen.

[6]In afwijking van zin 1 is turfwinning in voorrangsgebieden voor turfbehoud bij wijze van uitzondering toegestaan, indien dit om redenen op het vlak van natuurbescherming en hydrologisch beheer absoluut noodzakelijk is om het veengebied te egaliseren en daarmee een hernieuwde veenvernatting te realiseren.

[7]In afwijking van zin 1 is de winning van turf als natuurlijk en voor een locatie karakteristiek geneesmiddel voor kuur- en genezingsdoeleinden bij wijze van uitzondering toegestaan, indien dit nodig is voor de instandhouding van de functie van 'officieel erkend geneeskrachtig veenbad' of 'officieel erkend veenkuuroord'.

[8]In afwijking van zin 1 is de winning van zwarte turf toegestaan, indien dit materiaal absoluut noodzakelijk is als brandstof voor de productie van speciale bakstenen als voor de regio karakteristiek bouwmateriaal.

[9]De winning van turf conform de zinnen 7 en 8 dient zoveel mogelijk tot de buitenrand van een veengebied te worden beperkt om effecten op het veengebied en de instandhoudings- en ontwikkelingsfunctie ervan tot een minimum te beperken.

[10]In de voorrangsgebieden voor veenbehoud Gnarrenburger Moor en Marcardsmoor is op basis van een Integraal gebiedsontwikkelingsconcept dat door de hoogste bevoegde instantie voor deelstaatplanning dient te worden goedgekeurd, in afwijking van zin 1 turfwinning toegestaan, indien de winning een ondergeschikt deel van de voorrangsgebieden in beslag neemt en indien de gebieden waar turfwinning gewenst is, in het RROP ruimtelijk zijn aangewezen. [11]De voor turfwinning bestemde gebieden conform dit concept dienen tijdig in het RROP te worden aangewezen. [12]Twee jaar na de inwerkingtreding van deze LROP-verordening zal op basis van de dan bereikte stand van zaken gecontroleerd worden of eventueel nieuwe regelgeving nodig is. **[13]Voor de toelating van turfwinning op basis van het concept gelden de bepalingen in par. 3.2.2 nr. 05 van deze verordening.**

3.1.2 Natuur en landschap

01 **Gebieden, landschapselementen en habitats die voor het ecosysteem, de flora en fauna en het landschapsbeeld waardevol zijn, dienen in stand gehouden en ontwikkeld te worden.**

02 **[1]Voor de duurzame waarborging van inheemse dier- en plantensoorten en hun populaties inclusief hun habitats en levensgemeenschappen alsmede voor de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van gezonde ecologische wisselwerkingen, dient een deelstaatbreed biotoopnetwerk te worden opgebouwd.** [2]In dat netwerk dienen waardevolle habitats, in het bijzonder wanneer deze acuut in hun voortbestaan worden bedreigd, in stand gehouden, beschermd en ontwikkeld te worden alsook onderling functioneel te worden verbonden door middel van geschikte ruimte. **[3]Bovenregionaal relevante kerngebieden van het deelstaatbrede biotoopnetwerk evenals ecoducten van deelstaatbreed belang zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor het biotoopnetwerk aangewezen. [4]Deze elementen dienen als voorrangsgebieden voor het biotoopnetwerk, voor open-ruimtefuncties, voor natuur en landschap, voor exploitatie, beheer en ontwikkeling van weidegebieden, voor Natura 2000 of voor de verbetering van de**

landschapsstructuur en het ecosysteem in de RROP's te worden opgenomen en daarin ruimtelijk nader te worden aangewezen.

03 **Plannen en maatregelen mogen de aansluiting en functionaliteit van de ecoducten in voorrangsgebieden voor het biotoopnetwerk conform bijlage 2 niet aantasten.**

04 [1]In de RROP's dienen aanvullende kerngebieden op basis van natuurbeschermingsconcepten te worden aangewezen. **[2]Er dienen geschikte habitatcorridors te worden aangewezen voor de verbinding van kerngebieden op basis van natuurbeschermingsconcepten.**

05 Om de realisatie van het biotoopnetwerk door de onderliggende planningsniveaus te bevorderen alsook om waardevolle land- en bosbouwgebieden te ontzien, dienen compenserende maatregelen met voorrang in gebiedenpools en in de voor het biotoopnetwerk aangewezen gebieden inclusief de habitatcorridors te worden uitgevoerd.

06 [1]Gebieden en landschapselementen die beschadigd zijn en veel van hun natuurgetrouwe karakter hebben verloren, dienen zodanig te worden ontwikkeld dat het functioneren van het ecosysteem wordt verbeterd. **[2]In gebieden met niet-natuurlijke biotoop- en soortenarmoede dient de diversiteit van biotopen en soorten te worden vergroot.**

07 [1]Voor gebieden die als gevolg van extensieve locatiespecifieke exploitatievormen zijn ontstaan, dienen beheer- en ontwikkelingsmaatregelen te worden uitgevoerd die de natuurlijke processen waarborgen. [2]Extensief of niet geëxploiteerde gebieden, bijzondere landschapselementen en kleinschalige differentiaties in het landschapsbeeld dienen ook door de land- en bosbouwfunctie gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

08 [1]Bij alle ruimtelijk relevante plannen en maatregelen dient rekening te worden gehouden met de beschermingseisen voor de volgende gebieden:

1. gebieden met internationaal, nationaal en deelstaatbreed relevante biotopen,
2. gebieden waar internationaal, nationaal en deelstaatbreed relevante soorten voorkomen,
3. gebieden van nationaal representatief belang op het vlak van natuurbescherming,

4. gebieden met deelstaatbrede relevantie op het vlak van veenbescherming

5. gebieden met deelstaatbrede relevantie op het vlak van de bescherming van stromende wateren.

[2]Na afweging van hun beschermingseisen dienen deze gebieden in de RROP's ruimtelijk te worden aangewezen en in overeenstemming met hun belang op het vlak van natuurbescherming te worden gewaarborgd als voorrangs- of voorbehoudsgebied voor natuur en landschap resp. voor exploitatie, beheer en ontwikkeling van weidegebieden.

[3]Conform de wettelijke voorschriften en in overeenstemming met hun belang op het gebied van natuurbescherming dienen nationale parken en natuurgebieden in de RROP's te worden gewaarborgd als voorrangsgebied voor natuur en landschap; biosfeerreservaten dienen overeenkomstig te worden gewaarborgd als voorrangs- of voorbehoudsgebied voor natuur en landschap resp. voor exploitatie, beheer en ontwikkeling van weidegebieden.

[4]De gebieden met deelstaatbrede relevantie dienen in de RROP's te worden uitgebreid met de telkens noodzakelijke bufferzones.

3.1.3 Natura 2000

01 **De gebieden van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' dienen in overeenstemming met de betreffende instandhoudingsdoelstellingen te worden gewaarborgd.**

02 **[1]In de voorrangsgebieden voor Natura 2000 zijn ruimtelijk relevante plannen en maatregelen uitsluitend toegestaan onder de voorwaarden van § 34 van het *Bundesnaturschutzgesetz* (BNatSchG) [fed. wet inzake natuurbescherming]. [2]Als voorrangsgebieden voor Natura 2000 gelden gebieden die**

1. **in de lijst conform artikel 4 lid 2 alinea 3 van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Pb EG nr. L 206 blz. 7) in de alsdan geldende versie zijn opgenomen (gebieden van communautair belang);**

2. **door de Europese Commissie conform artikel 4 lid 1 van Richtlijn 92/43/EEG zijn aangewezen (voorgestelde Habitatrichtlijngebieden); of**

3. **Europese vogelbeschermingsgebieden als bedoeld in § 7 lid 1 nr. 7 BNatSchG zijn.**

[3]Deze gebieden zijn vastgelegd in bijlage 2 of, indien zij een geringe oppervlakte (< 25 ha) hebben, opgenomen in appendix 2. [4]Indien zich een wijziging voordoet in het gebiedenbestand conform zin 2, zal de hoogste bevoegde instantie voor de deelstaatplanning deze wijziging in het *Niedersächsisches Ministerialblatt* [publicatieblad Nedersaksen] bekendmaken.

[5]De voorrangsgebieden voor Natura 2000 dienen in de RROP's ruimtelijk te worden aangewezen.

[6]De voorrangsgebieden voor Natura 2000 kunnen overeenkomstig de instandhoudingsdoelstellingen gedeeltelijk samenvallen met aanvullend aangewezen voorrangs- of voorbehoudsgebieden.

03 **[1]Voor de vogelbeschermingsgebieden conform de EG-vogelrichtlijn op de Voslapper Groden in Wilhelmshaven dienen de voorwaarden te worden gecreëerd voor het voornemen om deze gebieden op middellange termijn beschikbaar te houden voor verdere havengerelateerde economische ontwikkeling.**

[2]Rondom het voorrangsgebied voor havengerelateerde economische installaties in de gemeente Wilhelmshaven dienen tijdig gebieden aangewezen en zodanig ontwikkeld te worden dat zij als habitat voor vogelsoorten die in de vogelbeschermingsgebieden conform de EG-vogelrichtlijn op de Voslapper Groden waardebepalend zijn, een gelijkwaardige geschiktheid hebben om de aaneensluiting van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' in zijn geheel te waarborgen en zodoende een havengerelateerde economische functie van de gehele Voslapper Groden mogelijk te maken.

[3]De aanwijzing van de voorrangsgebieden voor Natura 2000 op de Voslapper Groden komt te vervallen, indien en voor zover in het kader van plannen of projectspecifieke toelatingsprocedures conform § 34 en evt. juncto § 36 BNatSchG wordt vastgesteld dat een direct beslag op de onder de voorrang vallende gebieden is toegestaan alsook dat de aaneensluiting van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' door gebieden conform zin 2 gegeven is.

3.1.4 Ontwikkeling van grootschalige beschermingsgebieden

01 **De nationale parken ‘Harz (Niedersachsen)’ en ‘Niedersächsisches Wattenmeer’ evenals het biosfeerreservaat ‘Niedersächsische Elbtalaue’ (grootschalige beschermingsgebieden) dienen conform de betreffende wettelijke voorschriften in stand gehouden en ontwikkeld te worden.**

02 **Het UNESCO-biosfeerreservaat ‘Niedersächsisches Wattenmeer’ dient buiten zijn kern- en buffergebied, dat in wezen met de rust- en tussenzone van het nationaal park ‘Niedersächsisches Wattenmeer’ overeenkomt, verder te worden ontwikkeld door het modelmatig testen en realiseren van duurzame milieuvriendelijke gebruiksdoelen.**

03 [1]De grootschalige beschermingsgebieden dienen ten behoeve van een duurzame regionale ontwikkeling ook buiten hun eigen gebied positieve impulsen en bijdragen op te leveren. [2]Plannen en maatregelen in de grootschalige beschermingsgebieden en hun betreffende omgeving dienen onderling te worden afgestemd.

3.2 Ontwikkeling van open-ruimtefuncties

3.2.1 Landbouw, bosbouw, visserij

01 [1]Landbouw dient in alle delen van de deelstaat als ruimtelijk relevante en voor het cultuurlandschap karakteristieke bedrijfssector in stand gehouden en in zijn sociaaleconomische functie gewaarborgd te worden.

[2]Het concurrentievermogen van de landbouw moet worden versterkt, waarbij economische en ecologische belangen met elkaar in overeenstemming moeten worden gebracht. Specifieke exploitatievormen van landbouw die deze sector een bijzondere functie verlenen ten aanzien van het ecosysteem, landschapsbeheer, recreatie alsook de vormgeving en de instandhouding van landelijke gebieden, dienen in stand gehouden en verder ontwikkeld te worden.

[4]De landbouwsector moet worden ondersteund bij de omschakeling, heroriëntering en diversificatie van de sector, zodat arbeidsplaatsen gewaarborgd of nieuw gecreëerd kunnen worden.

02 [1]Bossen dienen vanwege hun economische nut en hun belang voor zowel het milieu als recreatie in stand gehouden en uitgebreid te worden. [2]De adequate exploitatie van bossen dient duurzaam te worden gewaarborgd.

[3]In bosarme deelgebieden dienen bosgebieden als zodanig en het aandeel bosgebied te worden vergroot.

03 [1]Bossen mogen niet worden onderbroken door verkeers- of leidingtracés.

[2]Bosranden dienen vrij te worden gehouden van storende gebruiksdoelen en bebouwing.

04 In bosrijke deelgebieden dienen de open gebieden die voor de instandhouding van de landschappelijke diversiteit relevant zijn, te worden vrijgehouden van (her)bebossing.

05 Bij alle ruimtelijk relevante plannen en maatregelen dient rekening te worden gehouden met de belangen van de kust- en binnenvisserij.

3.2.2 Waarborging en winning van grondstoffen

01 **[1]Zowel vlak onder de oppervlakte als dieper gelegen grondstoffen dienen vanwege hun actuele en toekomstige belang als economische productiefactor en hulpbron én als onderdeel van de leefomgeving voor toekomstige generaties te worden gewaarborgd. [2]Voor de doelgerichte exploratie en winning van deze grondstoffen dienen de ruimtelijke randvoorwaarden te worden gecreëerd. [3]Hun behoefteconforme ontsluiting en milieuvriendelijke gebruik dienen planologisch te worden gewaarborgd. [2]De exploitatie van vindplaatsen dient te worden geconcentreerd in gebieden waarin conflicten met overige gebruiksdoelen en de belasting voor de bevolking en het milieu het meest beperkt zijn. [5]Grondstoffenvoorraden dienen zo volledig mogelijk te worden benut. [6]De mogelijkheid tot winning van natuursteen ten behoeve van de wegen-, beton- en waterbouw dient met inachtneming van de substitutiemogelijkheden langdurig te worden gewaarborgd.** [7]Vindplaatsen die zich goed lenen voor exploitatie, dienen planologisch te worden vrijgehouden van conflicterende gebruiksdoelen.

02 **[1]Grootschalige vindplaatsen (≥ 25 ha) van bovenregionaal belang die vanuit deelstaatbreed perspectief voor exploitatie worden gewaarborgd, zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning aangewezen. [2]Zij dienen in de RROP's te worden opgenomen en daarin ruimtelijk nader te worden aangewezen.**

[3]Onder de in nr. 08 genoemde voorwaarden is een gedifferentieerde aanwijzing van voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning resp. voor grondstoffenwaarborging toegestaan.

[4]Reducties van reeds ontwikkelde ruimte [*Flächenreduzierungen*] zijn uitsluitend toegestaan indien

- **opname van de gebieden in RROP's in strijd is met concrete belangen waarmee rekening moet worden gehouden, die bij de opstelling van het LROP nog niet bekend waren of die vanwege de schaal van het programma niet in de afwegingen waren meegenomen, of**
- **aan de in nr. 04 zin 3 genoemde voorwaarden is voldaan.**

[5]Reducties van reeds ontwikkelde ruimte dienen te worden onderbouwd.

[6]Van opname van voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning in RROP's kan bij wijze van uitzondering worden afgezien, indien

- **met inachtneming van lokale of regionale belangen een qua omvang en kwaliteit van de grondstoffenvoorraad gelijkwaardige gebiedsaanwijzing op een andere locatie in het planningsgebied meer aanvaardbaar is,**
- **bovenregionale belangen hiermee niet in strijd zijn, en**
- **de inhoudelijk betrokken instanties hiermee instemmen.**

[7]Als gevolg van de aanwijzing van compensatiegebieden (gebieden voor compensatie of vervanging van aantastingen van natuur en landschap) in voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning resp. voor grondstoffenwaarborging mag de voorrangfunctie niet worden aangetast. [8]Plannen en maatregelen buiten voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning resp. voor grondstoffenwaarborging mogen het naburige gebruik grondstoffenwinning in de daarvoor aangewezen voorrangsgebieden niet aantasten.

03 **[1]De in appendix 3 opgenomen kleinschalige vindplaatsen (< 25 ha) waarvan de grondstoffenvoorraden vanwege hun bijzondere kwaliteit en zeldzaamheid van bovenregionaal belang zijn, gelden als voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning. [2]Zij dienen in de RROP's te worden aangewezen.**

[3]Kleinschalige gipsgroeven (< 25 ha) in het deelstaatdistrict [*Landkreis*] Göttingen zijn in de appendices 4a en 4b en in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning aangewezen.

04 [1]Door grondstoffenwinning binnen de in dit programma aangewezen voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning mogen in elk geval de instandhoudingsdoeleinden van gebieden in het kader van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' niet aanzienlijk worden aangetast.

[2]In de voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning nrs. 29.1 t/m 29.3, 128, 132, 138.3, 145.2, 145.3, 160.4, 177, 192, 194, 201, 226, 229, 272, 319, 1195.1 en 1195.2, die gedeeltelijk of geheel in gebieden van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' liggen, is winning in principe mogelijk voor zover de exploitatiewijze zodanig verenigbaar wordt vormgegeven dat deze niet in strijd is met de instandhoudingsdoelstellingen voor deze gebieden.

[3]Voor de voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning nrs. 13, 18, 22, 61.2, 61.3, 94, 131, 151.1, 151.2, 151.3, 154, 173.2, 216.1, 216.2, 222, 223, 227.1, 235.1, 235.2, 235.3, 236.1, 237.1, 237.2, 242, 244, 249.1, 250, 262.2, 1217, 1253.2 en 1282, die aan gebieden van het Europese ecologische netwerk 'Natura 2000' grenzen of gedeeltelijk of geheel in dergelijke gebieden liggen, zijn reducties van reeds ontwikkelde ruimte en andere beperkingen van de voorrangsaanwijzingen toegestaan, voor zover deze noodzakelijk zijn om aanzienlijke aantastingen van de Natura-2000-gebieden door de grondstoffenwinning te voorkomen.

05 **[1]De in bijlage 2 aangewezen voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning van de grondstof turf (nrs. 7.1, 13, 38, 48.1, 50.1, 59.2, 59.3, 61.2, 61.3, 72.2, 72.3, 72.5, 72.6, 74.4, 74.5, 80.2, 80.7, 80.8, 80.12, 86.1, 146, 326.2) zijn uitsluitend beperkt tot winningsfuncties die op basis van bijzondere klimaatgerichte compenserende maatregelen verenigbaar zijn met de aanwijzingen in par. 3.1.1 nr. 05 zinnen 1 en 2. [2]Deze klimaatgerichte compenserende maatregelen omvatten ten eerste de inrichting van een gebied dat qua omvang gelijk is aan het winningsgebied, en wel zodanig dat hier hoogveenregeneratie met de bijbehorende positieve effecten op het gebied van klimaat-, soorten- en biotoopbescherming kan plaatsvinden. [3]Ten**

tweede dient er aanvullend per aangevangen hectare winningsgebied in overeenstemming met het bestaande gebruik in het compensatiegebied

- **bij natuurgetrouw, ongebruikt, uitgedroogd veengebied: 1 hectare**
- **bij weidegebied met extensieve landbouw: 0,5 hectare**
- **bij weidegebied met intensieve landbouw: 0,33 hectare**
- **bij een akker in een veengebied: 0,25 hectare**

aan compensatiegebied conform zin 2 te worden ingericht. [4]De regelingen voor compensatie in het kader van de BNatSchG blijven hierdoor onverlet; een combinatie van beide compensatieverplichtingen voor één en hetzelfde voorgenomen turfwinningsplan is toegestaan. [5]De bewijzen ten aanzien van de aanvullende compenserende maatregelen richten zich naar de compensatievoorschriften in het kader van de natuurbeschermingswet. [6]De klimaatgerichte compensatie dient zo vroeg mogelijk te worden gerealiseerd.

[7]Uitgezonderd van de regelingen conform zin 1 zijn de voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning nrs 38 en 59.2, voor zover de turfwinning uitvoering geeft aan het Integrale gebiedsontwikkelingsconcept dat telkens met de hoogste bevoegde instantie voor deelstaatplanning is afgestemd.

[8]Met de regelingen conform nr. 05 zin 1 t/m 6 dient ook rekening te worden gehouden bij plannen die nieuwe gebieden voor turfwinning aanwijzen.

06 **[1]Voor afzonderlijke vindplaatsen gelden de volgende doelstellingen:**

- **De bovengrondse winning van natuurgips in het deelstaatdistrict Göttingen dient te worden beperkt tot de voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning die in de appendices 4a en 4b in de schaal 1:50.000 zijn aangewezen. [3]Onder de in nr. 02 zin 6 genoemde voorwaarden kan van een opname van deze voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning in het RROP van de het deelstaatdistrict Göttingen worden afgezien, indien dit bijzonder hoogwaardige belangen op het gebied van natuurbescherming ondersteunt.**
- **[4]De vindplaatsen voor zware mineralen in Midlum en Holßel in het deelstaatdistrict Cuxhaven, evenals de vindplaats voor diatomeeënaarde ten noorden van Bergen in het deelstaatdistrict Celle (vindplaats Kg 3 in de grondstoffenwaarborgingskaart [*Rohstoffsicherungskarte*] van de**

deelstaat Nedersaksen, kaartblad 3126) dienen langdurig te worden vrijgehouden van gebruiksdoelen die een eventueel noodzakelijke winning zouden kunnen bemoeilijken of verhinderen. [5]Voor de ruimtelijke afbakening gelden de hiervoor bestaande aanwijzingen in de RROP's.

- **[6]De zandgroeve van bovenregionaal belang ten oosten van Ohlendorf in het deelstaatdistrict Harburg (vindplaats S 16 in de grondstoffenwaarborgingskaart van de deelstaat Nedersaksen, kaartblad 2626) dient in het RROP te worden gewaarborgd en te worden vrijgehouden van gebruiksdoelen die de winning langdurig kunnen bemoeilijken of verhinderen.**
- **[7]Bij winning in de gipsgroeve bij Lüthorst-Portenhagen (appendix 3, voorrangsgebied voor grondstoffenwinning nr. 1308) dient te worden gewaarborgd dat er geen grote aantasting plaatsvindt van de rivierloop en bijrivieren van de Bewer.**
- **[8]De zandgroeve ten zuiden van Achim (voorrangsgebied voor grondstoffenwinning nr. 92) mag uitsluitend worden geëxploiteerd, indien er geen verhoogd gevaar bestaat door hoogwater ofwel het wegvloeien van schadelijke stoffen vanuit de historische verontreiniging in het grondwater. [9]De vaste stabiliteit van de historische verontreiniging in het gebied van de groeve dient te worden gegarandeerd.**
- **[10]De natuursteengroeve bij Königslutter am Elm (voorrangsgebied voor grondstoffenwinning nr. 184), die een overlapping vertoont met de waterwingebieden Lutterspring en Erkeroder Quellen, mag slechts bij wijze van uitzondering en in individuele gevallen kleinschalig, met geringe diepte en uitsluitend ter vervulling van de natuursteenbehoefte voor de monumentenzorg worden geëxploiteerd. [11]Voorwaarde voor de winning van de grondstof is dat er geschikte maatregelen worden getroffen die een mogelijke aantasting van drinkwatervoorraden als gevolg van de winningsactiviteiten uitsluiten.**
- **[12]De beide olieschalie-vindplaatsen ten noorden van Hondelage (gemeente Braunschweig) en Wendhausen (gemeente Lehre, deelstaatdistrict Helmstedt) evenals tussen Flechtorf (gemeente Lehre,**

deelstaatdistrict Helmstedt) en Schandelah (gemeente Cremlingen, deelstaatdistrict Wolfenbüttel) dienen als nationaal relevante energiereserve te worden vrijgehouden van gebruiksdoelen die een noodzakelijke winning langdurig zouden kunnen bemoeilijken of verhinderen. [13]Voor hun ruimtelijke afbakening gelden de in appendix 6 aangewezen gebieden. [14]Binnen deze gebieden mogen in structuurvisies en bestemmingsplannen geen nieuwe bouwgebieden weergegeven of aangewezen worden. [15]Voorgenomen plannen die slechts voor een bepaalde tijd worden gerealiseerd, zijn mogelijk, zolang en voor zover deze niet in strijd zijn met de latere grondstoffenwinning.

07 **[1]Voorrangsgebieden van regionaal belang en voorbehoudsgebieden voor grondstoffenwinning dienen in de RROP's op basis van de actuele grondstoffenwaarborgingskaarten te worden aangewezen. [2]Voorrangsgebieden van regionaal belang en voorbehoudsgebieden dienen ruimtelijk te worden aangewezen in een omvang die samen met de in het LROP aangewezen voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning een langdurige behoeftedekking garandeert.**

08 [1]In regionale planningsgebieden of deelgebieden met een aanzienlijke belasting door grondstoffenwinning kunnen, met het oog op een geordende ruimtelijke sturing van de bodemwinning, behalve voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning ook voorrangsgebieden voor grondstoffenwaarborging voor afzonderlijke grondstofsoorten in de RROP's worden opgenomen. **[2]Voorrangsgebieden voor grondstoffenwaarborging dienen ter langdurige waarborging van grondstoffenvoorraden. [3]Om knelpunten in de grondstofvoorziening te voorkomen, dient in het kader van de gedifferentieerde aanwijzing van voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning resp. grondstoffenwaarborging te worden voorzien in een begeleidende monitoring ter observatie van de winningsontwikkelingen.**

09 [1]In regionale planningsgebieden of deelgebieden met een aanzienlijke belasting door grondstoffenwinning kunnen met het oog op een geordende ruimtelijke sturing van de bodemwinning voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning met een uitsluitingswerking worden aangewezen. [2]De uitsluitingswerking kan worden beperkt tot afzonderlijke grondstofsoorten.

10 [1]Het aanwijzen van voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning met uitsluitingswerking en voorrangsgebieden voor grondstoffenwaarborging dient te geschieden op basis van een bodemwinningsplan. [2]Dit plan dient op een niveau dat het planningsgebied overstijgt, rekening te houden met de behoeftesituatie, gebruiksrestricties, toekomstige gebruiksdoelen en compensatiebehoeften.

11 **[1]Gebieden voor bovengrondse installaties voor de winning, verwerking en opslag van diepliggende grondstoffen dienen indien nodig als voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning in de RROP's te worden opgenomen.**

[2]De gebieden voor bovengrondse installaties voor winning, verwerking en opslag evenals het transport van diepliggende grondstoffen rond de kalimijn bij Wunstorf (regio Hannover), de steenzoutmijn bij Grasleben (deelstaatdistrict Helmstedt) en de bedrijfsklaar gehouden kalimijn bij Giesen (deelstaatdistrict Hildesheim) dienen in het RROP te worden gewaarborgd voor de winning en verwering van grondstoffen.

3.2.3 Landschapsrecreatie

01 [1]De voorwaarden voor recreatie en toerisme in natuur en landschap dienen in alle deelgebieden gewaarborgd en verder ontwikkeld te worden.

[2]Gebieden die vanwege hun structuur, ongestoorde karakter en bereikbaarheid geschikt zijn voor landschapsrecreatie, dienen voor dit gebruik te worden ontsloten. Voor zover met het betreffende beschermingsdoel verenigbaar, dient ook de toegankelijkheid van wettelijk beschermde natuurgebieden te worden gegarandeerd, zodat deze gebieden kunnen worden gebruikt voor natuurbeleving en milieuvoorlichting aan het algemene publiek.

[4]In gebieden met een geringe diversiteit aan landschappelijke structuren dienen maatregelen op het vlak van landschapsbeheer eraan bij te dragen dat de voorwaarden voor een recreatiefunctie worden verbeterd.

[5]Door het gebruik van natuur en landschap voor recreatie en toerisme mogen de ecologische functies van het ecosysteem en het landschapsbeeld niet worden aangetast.

3.2.4 Waterbeheer, watervoorziening, kust- en hoogwaterbescherming

01 Ruimtelijk relevante plannen dienen in het kader van een integraal beheer onafhankelijk van bevoegdheidsgebieden eraan bij te dragen dat waterlichamen als leefomgeving van de mens, als onderdeel van het ecosysteem en als habitat voor flora en fauna worden gewaarborgd.

02 **[1]Waterlichamen dienen duurzaam te worden beheerd.**

[2]Het beheer van waterlichamen dient in de Nedersaksische delen van de stroomgebieden van de Elbe, Weser [Wezer], Ems [Eems] en Rijn gecoördineerd, op een niveau dat districts- en gemeentegrenzen overstijgt en met inachtneming van de waterfuncties zodanig te geschieden dat een nadelige verandering van de toestand van de waterlichamen wordt voorkomen en verbeteringen worden gerealiseerd.

03 **[1]Immissies van voedings- en schadelijke stoffen in waterlichamen, in het bijzonder diffuse immissies in het grondwater, dienen te worden gereduceerd; bij oppervlaktewateren dienen de biologische continuïteit en de structuur van de wateren te worden verbeterd. [2]Daarbij dient rekening te worden gehouden met de bijzondere voorwaarden van langzaam stromende wateren in laag- en marslanden alsook met de eisen ten aanzien van kustwateren.**

04 [1]Voor het gebruik van oppervlaktewateren en kustwateren, bij waterbouwkundige maatregelen alsook bij het onderhoud aan waterlichamen dienen de beheerdoelstellingen conform het *Wasserhaushaltsgesetz* (WHG) [fed. wet inzake de waterhuishouding] ter omzetting van Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Pb EG nr. L 327 blz. 1) in de alsdan geldende versie, evenals de belangen van het ecosysteem en het landschapsbeer in acht te worden genomen.

[2]Bij besluiten over de locatie van een afvalwaterlozing dient in acht te worden genomen dat belastingen die de toestand van de waterlichamen aantasten, vermeden of – indien dit niet mogelijk is – gereduceerd worden.

05 **Het grondwater dient zodanig te worden beheerd dat er geen nadelige veranderingen van de kwantitatieve toestand alsook van de hierdoor**

gevoede oppervlaktewateren en grondwaterafhankelijke landecosystemen ontstaan.

06 **[1]Dekking van de tegenwoordige en toekomstige behoefte wat betreft de publieke drinkwatervoorziening dient in alle delen van de deelstaat te worden gewaarborgd.**

[2]De ontsloten voorraden van grond- en oppervlaktewater dienen voor de publieke drinkwatervoorziening te worden gewaarborgd.

07 **[1]De watervoorziening voor de deelstaatbevolking dient door middel van centrale waterwinningsinstallaties te worden gegarandeerd.**

[2]Daarbij dient te worden gestreefd naar een lokale en nabijgelegen watervoorziening.

[3]De zekerheid van de watervoorziening dient te worden vergroot door de onderlinge aansluiting van afzonderlijke voorzieningensystemen.

08 **[1]Voorziening vanuit bestaande winningsinstallaties heeft voorrang boven beslag op nieuwe grondwatervoorraden, voor zover dit economisch en ecologisch verantwoord is.**

[2]Nieuwe grondwatervoorraden mogen alleen worden ontsloten, indien dit voor de instandhouding, de uitbreiding of de optimalisatie van een lokale voorzieningenstructuur noodzakelijk is, of indien vanwege nadelige veranderingen van de kwantitatieve of chemische toestand van het grondwater vervanging voor de bestaande watervoorziening noodzakelijk wordt.

09 **[1]Als voorrangsgebieden voor drinkwaterwinning zijn in bijlage 2 de niet reeds als wettelijk waterwingebied beschermde stroomgebieden van bestaande of geplande drinkwaterwinningsinstallaties en geneeskrachtige bronnen aangewezen, evenals overige grondwatervoorraden die relevant zijn voor de langdurige waarborging van de drinkwatervoorziening.**

[2]Bij alle ruimtelijk relevante plannen en maatregelen dienen de beschermingseisen van de wettelijke waterwingebieden en geneeskrachtige bronnen alsook van de in zin 1 aangewezen voorrangsgebieden voor drinkwaterwinning in acht te worden genomen.

[3]De in zin 1 en 2 genoemde stroom- en beschermingsgebieden van drinkwaterwinningsinstallaties en geneeskrachtige bronnen evenals

grondwatervoorraden dienen in de RROP's te worden opgenomen en als voorrangsgebieden voor drinkwaterwinning te worden aangewezen. [4]In overeenstemming met regionale en bovenregionale eisen dienen overige grondwatervoorraden als voorrangs- of voorbehoudsgebieden voor drinkwaterwinning in de RROP's te worden opgenomen.

10 [1]Bebouwing, verkeersruimte en anderszins gebruikte gebieden evenals overige installaties dienen te worden beschermd tegen schade door hoogwater.

[2]In de vastgestelde risicogebieden (§ 73 lid 1 WHG) in het kustgebied en in de stroomgebieden van de Elbe, Weser, Ems en Rijn dient te worden voorzien in plannen en maatregelen op het vlak van hoogwaterbescherming.

[3]In de RROP's dient anticiperend ruimte voor dijkaanleg en kustbeschermingsmaatregelen te worden gewaarborgd.

[4]Bij maatregelen op het vlak van kust- en hoogwaterbescherming moet rekening worden gehouden met de belangen op het gebied van bebouwingsontwikkeling, economie, landbouw, bosbouw, natuurbescherming, monumentenzorg, landschapsbeheer, toerisme, recreatie en klimaatverandering.

11 **[1]Overstromingsgebieden dienen in stand te worden gehouden in hun functie van natuurlijke waterbergingsgebieden, in het bijzonder direct langs de oevers van waterlichamen.**

[2]Deelstaatbreed dienen er maatregelen op het vlak van waterberging te worden getroffen en dient de natuurlijke hoogwaterberging te worden verbeterd.

12 **[1]In de RROP's dienen met het oog op preventieve hoogwaterbescherming de overstromingsgebieden conform § 76 lid 2 zin 1 en lid 3 WHG en conform § 115 lid 2 van de Nedersaksische wet inzake de waterhuishouding als voorrangsgebieden voor hoogwaterbescherming te worden aangewezen.**

[2]Ruimtelijk relevante plannen en maatregelen zijn daar alleen toegestaan, voor zover zij met de eisen inzake hoogwaterbescherming verenigbaar zijn, met name de hoogwaterberging niet wordt aangetast, de realisatie overwegend in het publieke belang is, alternatieve locaties buiten de overstromingsgebieden niet beschikbaar zijn en de belangen van stroomopwaarts en stroomafwaarts gelegen belanghebbenden in acht worden genomen.

[3]Omwille van een effectief hoogwaterrisicobeheer en als maatregel op het vlak van klimaatadaptie dienen er voor gebieden die bij hoogwater met geringe waarschijnlijkheid kunnen overstromen, voorbehoudsgebieden voor hoogwaterbescherming anticiperend te worden aangewezen.

[4]Ruimte voor de aanleg van bergingsgebieden dient in de RROP's als voorbehoudsgebied voor hoogwaterbescherming te worden aangewezen.

4. Doelstellingen en uitgangspunten voor de ontwikkeling van technische infrastructuur en ruimtelijk-structurele vestigingsfactoren

4.1 Mobiliteit, verkeer, logistiek

4.1.1 Ontwikkeling van de technische infrastructuur, logistiek

01 **[1]Goed functionerende verkeersinfrastructuur met voldoende capaciteit dient in stand gehouden en behoefteconform uitgebreid en geoptimaliseerd te worden.**

[2]Door middel van integrale verkeersplannen, een hierop afgestemde bebouwingsontwikkeling en optimalisatie van het personen- en goederenvervoer dient de mobiliteit in de gehele ruimte gewaarborgd en in stand gehouden te worden en dienen de geld- en tijdsinvesteringen voor het verkeer tot een minimum te worden beperkt.

[3]Maatregelen op het gebied van telematica die de verkeersinfrastructuur en de overgang tussen vervoersmodaliteiten ondersteunen, dienen bij te dragen aan de stabilisering en optimalisatie van de verkeersstromen en de belasting van de infrastructuur.

02 **[1]De vestigingsfactoren voor een toekomstgerichte afwikkeling van het goederenverkeer dienen te worden geoptimaliseerd.** [2]Overbelasting van de infrastructuur voor wegverkeer en de hieraan verbonden negatieve effecten voor mobiliteit en milieu dienen te worden tegengegaan.

03 [1]Om het logistieke potentieel van Nedersaksen te versterken, dienen er logistieke regio's te worden ontwikkeld en dienen hun logistieke knooppunten te worden versterkt. [2]Logistieke regio's zijn:

– Hamburg met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten in Stade, Maschen, Lüneburg, Uelzen en Hamburg-Harburg;

– Hannover-Hildesheim met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten in Hannover, bij de luchthaven Hannover-Langenhagen, in Lehrte, Wunstorf en Hildesheim;

– Zuidoost-Nedersaksen met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten in Braunschweig, Salzgitter, Wolfsburg en Peine;

– Zuid-Nedersaksen met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten Göttingen en Bovenden;

– Hansalinie Bremen, Cloppenburg, Vechta, Osnabrück met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten Osnabrück, Bohmte, Verden (Aller) en Bremen;

– Noord-west met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten in Wilhelmshaven, Nordenham, Emden, Brake (Unterweser), Leer (Ostfriesland), Friesoythe-Saterland (C-Port), Oldenburg (Oldenburg), Bremerhaven en Cuxhaven;

– Soltau-Fallingbostel;

– Emsland/Grafschaft Bentheim met de deelstaatrelevante logistieke knooppunten in Papenburg, Dörpen, Meppen-Haren en Coevorden-Emlichheim.

[3]In de logistieke regio's dienen locaties met goede verkeersverbindingen en bovenregionale relevantie te worden vastgesteld, die voornamelijk geschikt zijn voor het vestigen van logistieke bedrijven en de afwikkeling van het goederenverkeer. [4]Zij dienen in de RROP's als voorrangsgebieden te worden aangewezen.

[5]Als voorrangsgebieden voor goederenverkeerscentra zijn in bijlage 2 de volgende goederenverkeerscentra aangewezen:

– **Braunschweig,**

– **Coevorden-Emlichheim,**

– **Emsland-Dörpen,**

– **Göttingen en Bovenden,**

– **Hannover, Hildesheim, Lehrte en Wunstorf,**

– **Oldenburg,**

– **Osnabrück en Bohmte,**

– **Salzgitter,**

– **Stade,**

– **Uelzen,**

– **Verden,**

– **Wilhelmshaven en**

– **Wolfsburg.**

[6]De conform zin 5 aangewezen goederenverkeerscentra dienen in de RROP's ruimtelijk nader te worden aangewezen.

[7]Om voor de middellange en lange termijn een aanbod voor gecombineerd goederenvervoer te creëren dat alle deelgebieden van de deelstaat ontsluit, dienen er aanvullend nog andere voorrangsgebieden voor goederenverkeerscentra in de RROP's te worden gewaarborgd, ook in gebieden met een geringer volume aan goederenverkeer.

04 **[1]De logistieke functies van zee- en binnenhavens dienen gewaarborgd en verder ontwikkeld te worden.** [2]Daarbij dient rekening te worden gehouden met het potentieel om goederenstromen te verplaatsen van de weg naar spoor- en waterwegen, inclusief kustscheepvaart en zeetransport over korte afstanden – en dit potentieel dient ook te worden benut. **[3]De havens Cuxhaven en Emden dienen in hun ondersteunende functie voor de opwekking van windenergie op zee gewaarborgd en verder ontwikkeld te worden. [4]In de haven Norddeich dient er voldoende ruimte te worden gewaarborgd voor aanvullende logistieke functies en diensten ten behoeve van de opwekking van windenergie op zee.**

4.1.2 Vervoer per spoor, openbaar vervoer en fietsverkeer

01 [1]Het vervoer per spoor dient voor zowel het personen- als goederenvervoer verbeterd en zodanig ontwikkeld te worden dat het een groter aandeel van het verkeersvolume dan tot dusver kan overnemen; dit geldt ook voor het grensoverschrijdende vervoer.

[2]Het spoornet dient in alle deelstaatgebieden in stand te worden gehouden en op een niveau te worden gebracht dat veilig is, voldoende capaciteit heeft alsook overeenkomt met de huidige stand der techniek en actuele eisen op het gebied van dienstverlening. [3]Door de aanleg van aanvullende sporen dient het snelle en langzame treinverkeer te worden gescheiden.

[4]Gelijkvloerse spoorwegovergangen dienen te worden opgeheven.

02 [1]De kwaliteit van het OV-aanbod per spoor dient verder te worden verhoogd door een afgestemd en klokvast systeem van bovenregionale, regionale en lokale treinverbindingen.

[2]De bereikbaarheid en onderlinge aansluiting van overstapstations dient te worden verbeterd. [3]Zij dienen verbonden te zijn met overige OV-middelen.

03 **[1]Voor het hogesnelheidsvervoer over het Europese spoornet dienen de volgende trajecten uitgebreid en ten dele nieuw aangelegd te worden:**

- **Hannover–Hamburg en Hannover–Bremen,**
- **Hamburg–Bremen–Osnabrück,**
- **Ruhrgebied–Hannover–Berlijn**

[2]Het traject Hamburg–Uelzen–Hannover dient als uitbreidingstraject voor het hogesnelheidsvervoer te worden gewaarborgd; het traject Hannover–Göttingen–Würzburg dient als traject voor het hogesnelheidsvervoer te worden gewaarborgd.

[3]De in zin 1 en 2 genoemde trajecten dienen in bijlage 2 als voorrangsgebied voor hoofdspoortrajecten te worden aangewezen.

04 **[1]Voor het conventionele spoorverkeer over het Europese net dienen de volgende trajecten gewaarborgd en behoefteconform te worden uitgebreid:**

- **Cuxhaven–Hamburg,**
- **Cuxhaven–Bremerhaven–Bremen,**
- **Wilhelmshaven–Oldenburg (Oldenburg)–Bremen,**
- **Norddeich–Emden–Leer (Ostfriesland)–Münster,**
- **Groningen–Leer (Ostfriesland)–Oldenburg (Oldenburg)–Bremen,**
- **Langwedel–Uelzen–Stendal,**

– **Hannover–Braunschweig–Magdeburg,**

– **Amsterdam–Hengelo–Bad Bentheim–Osnabrück–Löhne–Hannover–Berlijn,**

– **Paderborn–Hameln–Hannover,**

– **Löhne–Hameln–Hildesheim,**

– **Hildesheim–Braunschweig–Wolfsburg,**

– **Hildesheim–Lehrte–Celle (goederenvervoer),**

– **Lehrte–Hannover–Seelze (goederenvervoer),**

– **Minden–Nienburg (Weser)–Verden (Aller)–Rotenburg (Wümme),**

– **Hannover–Wunstorf–Nienburg (Weser)–Langwedel–Bremen,**

– **Hannover–Alfeld–Northeim–Göttingen–Bebra,**

– **Kassel–Hann. Münden–Halle,**

– **Lüneburg–Lübeck,**

en deze trajecten zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor hoofdspoortrajecten aangewezen.

[2]De overige trajecten die in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor overige spoortrajecten zijn aangewezen, dienen in hun verbindingsfunctie te worden gewaarborgd en behoefteconform te worden uitgebreid.

[3]De uitbreiding van het traject Wilhelmshaven–Oldenburg (Oldenburg)–Bremen is met het oog op de realisering van de diepwaterhaven Wilhelmshaven en de ontwikkeling van de haveneconomie aldaar absoluut noodzakelijk en dient derhalve met urgentie te worden uitgevoerd.

[4]De spoortrajecten Bassum–Sulingen–Landesgrenze (Rahden), Dannenberg–Lüchow en Lüchow–Wustrow dienen te worden gewaarborgd; zij zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor overige spoortrajecten aangewezen. [5]Voor de verlenging van het traject vanaf Wustrow richting Salzwedel dient een geschikt tracé te worden ontwikkeld.

[6]De aansluiting van de haven Emden op het oost-west-verkeer dient voor de lange termijn te worden verbeterd via een verbindingsbocht tussen de

spoortrajecten Norddeich–Rheine en Leer (Ostfriesland)–Oldenburg (Oldenburg).

[7]Uitbreidings- en nieuwbouwmaatregelen mogen niet leiden tot verslechtering van de bestaande aansluitingskwaliteit van Centrale plaatsen.

05 **Het openbaar vervoer dient gewaarborgd en behoefteconform te worden uitgebreid.** [2]Het mobiliteitsaanbod dat het OV aanvult, zoals flexibele modaliteiten, dient in het bijzonder voor een betere bereikbaarheid van basis- en middencentra en voor ontsluiting van landelijke gebieden verder ontwikkeld en versterkt te worden. **[3]In de RROP's dienen aanwijzingen te worden opgenomen voor de waarborging en behoefteconforme ontwikkeling van het OV; daarbij dient te worden gewaarborgd dat OV over de weg en per spoor op elkaar zijn afgestemd.**

06 **In de dichtbevolkte regio's Braunschweig, Bremen, Göttingen, Hamburg, Hannover, Oldenburg en Osnabrück dient het OV per spoor met voorrang gewaarborgd en verbeterd te worden, zodat het grote verkeersstromen aankan.**

07 [1]De omzetting van gemotoriseerd individueel verkeer in OV en fietsverkeer dient door verkeerstechnische en planologische maatregelen te worden ondersteund.

[2]De deelstaatbreed relevante fietsroutes dienen gewaarborgd en ontwikkeld te worden.

4.1.3 Straatverkeer

01 **[1]Om de ruimtelijke ontsluiting en integratie van economische ruimten in het Europese verkeersnet te bevorderen, dient conform de aanwijzingen in het behoefteplan voor federale rijks- en snelwegen [*Bedarfsplan für die Bundesfernstraßen*] het bestaande snelwegennet inclusief de aanvullingen conform zin 2 gewaarborgd en behoefteconform te worden uitgebreid; het is als voorrangsgebied voor snelwegen in bijlage 2 aangewezen.**

[2]Aanvullingen in dit verband zijn

- **voortzetting van de aanleg van de A 26 voor aansluiting van het gebied ten zuiden van de Elbe op het hoofdcentrum Hamburg;**
- **realisering van de uit Sleeswijk-Holstein komende A 20 met de nieuwe Elbebrug bij Glückstadt–Drochtersen;**

- **verlenging van de A 20 naar het westen als kustsnelweg A 20 vanaf de Elbebrug bij Drochtersen via de Wesertunnel voor aansluiting op de A 28 bij Westerstede;**
- **A 21 oostelijke ringweg rond Hamburg;**
- **nieuwbouw van de A 39 Wolfsburg–Lüneburg inclusief een verbindingsweg vanaf de B 4 bij Breitenhees naar de A 14 Magdeburg–Schwerin;**
- **voltooiing van de leemten in het verloop van de A 33 en de A 39; en**
- **uitbreiding van de A 1 en de A 7 tot doorlopende zesbaansweg**

[3]Voor een betere aansluiting van de A 1 bij Cloppenburg op het Nederlandse wegennet dienen de rijkswegen B 72, B 213 en B 402 behoefteconform te worden uitgebreid.

02 **[1]De overige hoofdwegen van bovenregionaal belang dienen gewaarborgd en behoefteconform te worden uitgebreid. [2]Deze trajecten zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor hoofdwegen aangewezen.**

[3]Verdere maatregelen in het federale rijks- en snelwegennet (m.n. het vermijden van woonkernen en wegverleggingen) waarvoor de bestaande behoefte in het *Fernstraßenausbaugesetz* [fed. wet inzake de uitbreiding van rijks- en snelwegen] is vastgelegd, dienen met het oog op een vroegtijdige tracéwaarborging als voorrangsgebieden voor hoofdwegen in de RROP's te worden aangewezen.

03 **[1]De in bijlage 2 aangewezen voorrangsgebieden voor snelwegen resp. voor hoofdwegen dienen in de RROP's te worden opgenomen en daar ruimtelijk nader te worden aangewezen.** [2]Indien de tracébepaling tot afwijkende tracéroutes of -breedtes leidt, dient hiermee rekening te worden gehouden bij de nadere ruimtelijke aanwijzing in de RROP's.

04 **De Elbeburg bij Darchau/Neu Darchau dient als brug in het kader van een regionale oplossing te worden gerealiseerd.**

4.1.4 Scheepvaart, havens

01 **[1]Het trans-Europese netwerk van waterwegen voor de zeescheepvaart en binnenwaterwegen dient op milieuvriendelijke wijze gewaarborgd en naar**

behoefte uitgebreid te worden; dit netwerk is in bijlage 2 als voorrangsgebied voor de scheepvaart aangewezen.

[2]De zeetoegangen van de in nr. 02 zin 2 genoemde zeehavens alsook van de voor de deelstaat evenzeer relevante zeehavens Hamburg, Bremen en Bremerhaven dienen te worden gewaarborgd en te worden aangepast aan de veranderende eisen op het gebied van zeescheepvaart, voor zover dit op economische en milieuvriendelijke wijze uitvoerbaar en met de belangen op het vlak van kustbescherming verenigbaar is.

[3]De verbindingen van de zeehavens met hun achterland dienen in de vorm van spoorwegen en binnenwaterwegen verder te worden ontwikkeld.

[4]Indien nodig dienen hiervoor ook stilgelegde trajecten weer in gebruik te worden genomen.

02 **[1]De deelstaatrelevante zee- en binnenhavens evenals de eilandvoorzieningshavens dienen behoefteconform gewaarborgd en ontwikkeld te worden.**

[2]Als voorrangsgebieden voor zeehavens zijn in bijlage 2 de volgende deelstaatrelevante zeehavens aangewezen:

- **Brake,**
- **Cuxhaven,**
- **Emden,**
- **Leer (Ostfriesland),**
- **Nordenham,**
- **Oldenburg (Oldenburg),**
- **Papenburg,**
- **Stade-Bützfleth en**
- **Wilhelmshaven.**

[3]De zeehavens dienen tot multifunctionele havens te worden ontwikkeld.

[4]In Wilhelmshaven dient de diepwaterhaven inclusief de havengerelateerde logistieke ruimte behoefteconform verder te worden ontwikkeld.

[5]Als voorrangsgebieden voor binnenhavens zijn in bijlage 2 de volgende deelstaatrelevante binnenhavens aangewezen:

- **Braunschweig,**
- **Bückeburg,**
- **C-Port (Küstenkanal),**
- **Dörpen,**
- **Eurohafen Emsland (Haren/Meppen),**
- **Hafen Hannover met de locaties Linden, Nordhafen, Misburg en Brink,**
- **Hildesheim,**
- **Lingen,**
- **Lüneburg,**
- **Nienburg,**
- **Osnabrück/Bohmte,**
- **Peine,**
- **Salzgitter-Beddingen,**
- **Spelle,**
- **Uelzen,**
- **Wittingen en**
- **Wolfsburg-Fallersleben.**

[6]De trimodale functionaliteit voor de overgang tussen water, spoor en weg van de in de zinnen 2, 4 en 5 genoemde havens dient gewaarborgd en uitgebreid te worden.

03 **[1]Ten behoeve van de vestiging van havengerelateerde bedrijven dienen de benodigde vestigingsfactoren te worden gewaarborgd, en dient er in behoefteconforme omvang ruimte beschikbaar gesteld en in de gemeentelijke planning gewaarborgd te worden. [2]Bij de dimensionering van de betreffende ruimte dient rekening te worden gehouden met de verwachte of beoogde verkeersontwikkeling alsook met voldoende afstandsruimte in het kader van geluidsbescherming.**

04 **[1]De Oberweser [Boven-Wezer] dient in haar verkeersfunctie in stand gehouden en behoefteconform ontwikkeld te worden. [2]De Mittelweser [Midden-Wezer] tussen Minden en Bremen evenals het Dortmund-Ems-Kanal tussen het Mittellandkanal en Papenburg inclusief de verbinding tussen beide waterwegen via het Küstenkanal dienen voor grote gemotoriseerde vrachtschepen (type GMS, laadcapaciteit tot 2100 t) te worden uitgebreid. [3]Getoetst moet worden in hoeverre onder bepaalde voorwaarden ook zeer grote gemotoriseerde vrachtschepen (type üGMS, laadcapaciteit boven 2100 t) kunnen worden toegelaten. [4]In het Elbe-Seitenkanal is bij de scheepslift Scharnebeck de nieuwbouw van een sluis met een schutlengte van 225 m noodzakelijk. [5]De zijkanalen naar het Mittellandkanal dienen behoefteconform te worden uitgebreid; bij de dimensionering ervan dient in de regel te worden uitgegaan van zeer grote gemotoriseerde vrachtschepen als referentie.**

4.1.5 Luchtverkeer

01 **[1]De integratie van de deelstaat in het nationale en internationale luchtverkeer dient via de luchthavens Hannover-Langenhagen alsmede Hamburg, Bremen en Münster/Osnabrück gewaarborgd en behoefteconform verder ontwikkeld te worden.**

[2]Het luchtverkeer dient in een Integraal verkeerssconcept te worden geïntegreerd en dient in het bijzonder modaliteitsoverstijgend op het vervoer per spoor te worden aangesloten.

[3]Ten behoeve van de vestiging van luchthavengeoriënteerde bedrijven dienen de benodigde vestigingsfactoren te worden gewaarborgd, en dient er in behoefteconforme omvang ruimte beschikbaar te worden gesteld.

02 **[1]De luchthaven Hannover-Langenhagen is in bijlage 2 als voorrangsgebied voor luchthavens aangewezen. [2]De ontwikkelingskansen van deze luchthaven in het trans-Europese luchthavennetwerk dienen te worden gewaarborgd. [3]Deze kansen mogen niet door de uitbreiding van andere bebouwing worden belemmerd.**

03 **[1]De luchthaven Braunschweig-Wolfsburg dient gewaarborgd en behoefteconform uitgebreid te worden. [2]Deze luchthaven dient als voorrangsgebied voor luchthavens in het RROP te worden aangewezen.**

[3]Het vliegveld Emden dient te worden gewaarborgd. [4]Dit vliegveld dient als voorrangsgebied voor vliegvelden in het RROP te worden aangewezen.

[5]Bij de ontwikkeling van de bebouwing dient in acht te worden genomen dat uitbreidingen van de luchthaven Braunschweig-Wolfsburg en het vliegveld Emden niet worden belemmerd.

[6]De vliegvelden van regionaal belang dienen in de RROP's gewaarborgd en ruimtelijk aangewezen te worden.

4.2 Energie

01 [1]Bij de winning en distributie van energie dient rekening te worden gehouden met voorzieningszekerheid, gunstige prijzen, consumentenvriendelijkheid, efficiëntie en milieuvriendelijkheid.

[2]Het gebruik van binnen de deelstaat beschikbare en duurzame (d.w.z. regeneratieve) energiebronnen dient te worden ondersteund. [3]De bevoegde instanties voor de regionale planning dienen ernaar te streven dat met inachtneming van de regionale omstandigheden het aandeel van in de deelstaat beschikbare en duurzame energiebronnen – in het bijzonder windenergie, zonne-energie, waterkracht, geothermie evenals biomassa en biogas – op een ruimtelijk aanvaardbare wijze wordt uitgebreid.

[4]Op geschikte locaties dienen de voorwaarden voor de ontwikkeling van energieclusters op basis van duurzame energie te worden gecreëerd; op de locatie van de luchthaven Hannover-Langenhagen dient een deelstaatrelevant energiecluster te worden ontwikkeld met bijzondere aandacht voor diepe geothermie.

[5]Bestaande locaties, tracés en netwerken die reeds voor de winning en distributie van energie worden gebruikt, dienen met voorrang gewaarborgd en behoefteconform uitgebreid te worden.

02 Bij de ontwikkeling van de regionale bebouwings- en economische structuren dienen de mogelijkheden voor energiebesparing en rationeel energiegebruik met inachtneming van het lokale energiepotentieel volledig te worden benut.

03 **[1]De volgende locaties zijn in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor grote energiecentrales aangewezen:**

- **Buschhaus,**

– **Dörpen,**

– **Emden,**

– **Emden/Rysum,**

– **Grohnde,**

– **Landesbergen,**

– **Lingen,**

– **Mehrum,**

– **Meppen,**

– **Stade,**

– **Unterweser,**

– **Wilhelmshaven.**

[2]Deze voorrangsgebieden dienen in de RROP's ruimtelijk nader te worden aangewezen. [3]In deze voorrangsgebieden is nieuwbouw van energiecentrales alleen dan toegestaan, indien hun rendement ten minste 55% procent bedraagt. [4]Het minimumrendement conform zin 3 mag alleen lager zijn, indien de energiecentrale wordt gebouwd ter begeleiding van de uitbreiding van duurzame energiebronnen, bijvoorbeeld energiecentrales voor het leveren van piekbelastingen en systeemdiensten dan wel voor industriële processen. [5]Bij herstructurerings- en vervangingsmaatregelen dient te worden uitgegaan van een ruimtebehoefte van 40-50 ha, bij nieuwbouwmaatregelen van 80-100 ha.

04 **[1]Ruimtelijk relevante locaties die geschikt zijn voor de opwekking van windenergie, dienen te worden gewaarborgd en met inachtneming van de repowering-mogelijkheden als voorrangsgebieden of geschikte gebieden [*Eignungsgebiete*] voor windenergie-opwekking in de RROP's te worden aangewezen. [2]In deelstaatgebieden met veel wind dient de aanwijzing van voorrangsgebieden voor windenergie-opwekking qua omvang ten minste de volgende capaciteiten mogelijk te maken:**

– **deelstaatdistrict Aurich, 250 MW,**

– **deelstaatdistrict Cuxhaven, 300 MW,**

– **deelstaatdistrict Friesland, 100 MW,**

– **deelstaatdistrict Leer, 200 MW,**

– **deelstaatdistrict Osterholz, 50 MW,**

– **deelstaatdistrict Stade, 150 MW,**

– **deelstaatdistrict Wesermarsch, 150 MW,**

– **deelstaatdistrict Wittmund, 100 MW,**

– **districtstad Emden, 30 MW,**

– **districtstad Wilhelmshaven, 30 MW.**

[3]Grensoverschrijdende compensatie is mogelijk. [4]Compensatie is ook mogelijk over overige installaties voor duurzame energie die conform § 35 lid 1 BauGB in het buitengebied zijn toegestaan.

[5]In de voorrangs- en geschikte gebieden voor windenergie-opwekking mogen geen hoogtelimieten worden vastgelegd.

[6]Indien in een deelgebied afzonderlijke ruimtelijk relevante windenergie-installaties buiten voorrangs- en geschikte gebieden voor windenergie-opwekking worden geïnstalleerd en indien hun locaties voor repowering-maatregelen niet ruimtelijk aanvaardbaar zijn, dienen er in goed overleg met de betrokken gemeenten, grondeigenaars en projectexploitanten geschikte aanvullende voorrangs- of geschikte gebieden voor windenergie-opwekking uitsluitend voor repowering-maatregelen te worden opgenomen in de RROP's.

[7]Voor de aanvullende voorrangs- of geschikte gebieden voor windenergie-opwekking die uitsluitend voor repowering-maatregelen moeten worden gebruikt, dient de verwijdering van oude installaties nader te worden vastgelegd in een RO-overeenkomst tussen de bevoegde instanties voor de regionale planning, de vestigingsgemeenten, de grondeigenaars en de rechthebbenden van de oude installaties.

[8]Bossen dienen vanwege hun diverse functies, in het bijzonder vanwege hun klimaat-ecologische belang, niet te worden gebruikt voor de opwekking van windenergie. [9]Ruimtebeslag in bossen ten behoeve van de opwekking van windenergie mag alleen plaatsvinden, indien

– in het open landschap verder geen ruimtepotentieel beschikbaar is voor nieuwe voorrangs- of geschikte gebieden, en

– het ruimte betreft die reeds initieel belast is met technische voorzieningen of gebouwen.

05 [1]**Opwekking van windenergie op zee dient te worden bevorderd met het oog op klimaatbescherming en de verdere ontwikkeling van een duurzame energievoorziening.** [2]Installaties voor de opwekking van windenergie op zee dienen in de exclusieve economische zone te worden geïnstalleerd. [3]**In het planningsgebied tussen de gemiddelde hoogwaterstandlijn en de 12-zeemijlengrens (hierna te noemen: 'territoriale wateren') mogen in gebieden die geen deel uitmaken van een gemeente of district, uitsluitend installaties voor het testen van windenergie-opwekking op zee en de ontsluiting hiervan worden geïnstalleerd.** [4]De kabels voor netaansluiting van de windenergie-installaties in de exclusieve economische zone dienen binnen de territoriale wateren ruimtelijk geconcentreerd en gebundeld te worden gelegd.

[5]**Met het oog op de functies van de kust, de hiervoor gelegen eilanden, de kustwateren en de Waddenzee dient bij de installatie, de ontsluiting en het bedrijf van windenergie-installaties**

– **een aanzienlijke aantasting van de natuurlijke functies van de kustwateren en de Waddenzee te worden voorkomen;**

– **te worden gegarandeerd dat bijzonder waardevolle gebieden worden vrijgehouden van windenergie-installaties;**

– **er ter voorkoming van een aanzienlijke aantasting van het landschapsbeeld en de toerismefunctie een afstand van minstens 10 km tussen de installaties en de kust resp. de eilanden te worden aangehouden;**

– **in het belang van een duurzame visserijfunctie de aantasting van de vangstmogelijkheden van in het bijzonder de kottervisserij tot een minimum te worden beperkt;**

– **aantasting van de scheepvaart in de primaire en secundaire vaarwateren die als voorrangsgebied voor de scheepvaart zijn aangewezen, te worden voorkomen;**

– **er ter voorkoming van schade aan schepen en met het oog op risicominimalisatie een afstand van minstens 2 zeemijl te worden aangehouden tussen enerzijds de installaties en anderzijds de buitengrens van de als voorrangsgebied voor de scheepvaart aangewezen verkeersscheidingsgebieden, de diepwaterrede evenals de aanstuurroutes van de rivieren Ems, Jade, Weser en Elbe, voor zover een dergelijke bescherming niet anderszins is gegarandeerd; en**

– **aantasting van de exploratie- en winningsfunctie voor grondstoffen tot een minimum te worden beperkt, in het bijzonder met betrekking tot vergunningsgebieden voor de exploratie van koolwaterstoffen.**

[6]In bijlage 2 zijn binnen de territoriale wateren de geschikte gebieden Nordergründe en Riffgat aangewezen voor het testen van windenergie-opwekking op zee.

[7]De nauwkeurige afstemming van voorgenomen plannen binnen deze geschikte gebieden met de overige ruimtelijk relevante belangen vindt plaats in het kader van een RO-procedure. [8]Voor voorgenomen plannen binnen het geschikte gebied Riffgat dient er overleg plaats te vinden met de betrokken Nederlandse instanties.

[9]Door de aanwijzing van geschikte gebieden is de toelating van windenergie-installaties op andere locaties binnen de in bijlage 2 aangewezen grenzen uitgesloten van de uitsluitingswerking. [10]De aanwijzing van de geschikte gebieden eindigt op 31 december 2020; daarna geldt de uitsluitingswerking ook voor deze gebieden.

[11]Een aanwijzing conform zin 6 laat de toetsing van de aanvaardbaarheid van projecten conform § 34 BNatSchG onverlet.

[12]In bijlage 2 is ten behoeve van de netaansluiting van windenergie-installaties in windparken in de exclusieve economische zone een kabeltracé via het eiland Nordeney aangewezen. [13]Om mogelijke aantasting van natuur en landschap te voorkomen, dient bij het doorkruisen van vogelbroed- en rustgebieden evenals zeehondenbanken de aanleg van leidingen langs dit kabeltracé uitsluitend plaats te vinden in de periode van 15 juli t/m 30 november van elk jaar. [14]De capaciteit voor kabellegging die op dit tracé bestaat, dient zo volledig mogelijk te worden benut.

06 **[1]Voor de verlenging van het in nr. 05 zin 12 aangewezen tracé vanaf het aanlandingspunt bij Hilgenriedersiel tot aan het aansluitpunt op het (extra-)hoogspanningsnet dient een voorrangsgebied voor kabeltracés ten behoeve van netaansluiting te worden aangewezen in de RROP's.**

07 **[1]Voor energietransport in het extra-hoogspanningsnet met een nominale spanning > 110 kV dienen de in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor leidingtracés aangewezen leidingtracés te worden gewaarborgd. [2]Het door deze leidingtracés gevormde netwerk van leidingtracés als ruimtelijke basis voor het transportnet dient behoefteconform en op ruimtelijk aanvaardbare wijze verder te worden ontwikkeld.** [3]Daarbij dient er nog rekening mee te worden gehouden dat de ondergrondse verkabeling van extra-hoogspanningswisselstroomleidingen in het transportnet moet worden getest alsook voor het oplossen van conflicten met nabijgelegen bebouwing en de natuurbeschermingswet als planningsalternatief moet worden getoetst. **[4]De bestaande leidingtracés en de hierdoor ontstane leidingtracécorridors conform bijlage 2 dienen in het kader van deze doelstellingen te worden getoetst op hun geschiktheid voor uitbreiding, nieuwe aanleg en bundeling en tevens in overeenstemming met deze geschiktheid te worden gewaarborgd.**

[5]Bij de verdere ontwikkeling van het netwerk van leidingtracés voor leidingen met een nominale spanning > 110 kV heeft het gebruik van bestaande, voor uitbreiding en nieuwe aanleg geschikte leidingtracé(corridor)s voorrang boven de aanwijzing van nieuwe leidingtracé(corridor)s.

[6]Tracés voor nieuw aan te leggen bovengrondse extra-hoogspanningsleidingen dienen zodanig te worden gepland dat de bovengrondse extra-hoogspanningsleidingen een afstand van ten minste 400 m ten opzichte van woonbebouwing kunnen aanhouden, indien

a) deze woonbebouwing in het toepassingsgebied van een bestemmingsplan of in het planloze binnengebied [*unbeplanter Innenbereich*] als bedoeld in § 34 BauGB liggen; en

b) deze gebieden een woonfunctie hebben.

[7]Hetzelfde geldt voor voorzieningen in deze gebieden die een vergelijkbare gevoeligheid hebben als woonbebouwing, in het bijzonder scholen, kinderdagverblijven, ziekenhuizen en zorginstellingen.

[8]De minimumafstand conform zin 6 dient ook te worden aangehouden ten opzichte van bebouwbare percelen met een voorziene woonfunctie, waarop volgens de voorschriften van een toepasselijk bestemmingsplan of conform § 34 BauGB de bouw van woonbebouwing of gebouwen conform zin 7 is toegestaan.

[9]Bij wijze van uitzondering kan er een kortere afstand worden aangehouden, indien

a) desondanks een gelijkwaardige anticiperende bescherming van de kwaliteit van de woonomgeving gegarandeerd is, of

b) er geen geschikte en energierechtelijk toegestane tracévariant bestaat die een naleving van de minimumafstanden mogelijk maakt.

[10]Waar in het kader van de gemeenteplanning of overige regelingen conform het BauGB nieuwe bouwgebieden worden aangewezen die een woonfunctie hebben of waarin voorzieningen als bedoeld in zin 7 toelaatbaar zijn, dient er een afstand van minstens 400 m ten opzichte van voorrangsgebieden voor leidingtracés als bedoeld in zin 15 te worden aangehouden. [11]Hetzelfde geldt voor dergelijke voorrangsgebieden voor leidingtracés die conform zin 4 reeds getoetst zijn op hun geschiktheid voor uitbreiding, nieuwe aanleg en bundeling en die in overeenstemming met hun geschiktheid zijn gewaarborgd. [12]Hiervan uitgezonderd zijn in de planning aangewezen trajectdelen waarvoor een ondergrondse verkabeling is goedgekeurd.

[13]Tracés voor nieuw aan te leggen bovengrondse extra-hoogspanningsleidingen dienen zodanig te worden gepland dat er een afstand van 200 m wordt aangehouden ten aanzien van woonbebouwing die in het buitengebied als bedoeld in § 35 BauGB liggen; zin 9 is van overeenkomstige toepassing.

[14]Voor het extra-hoogspanningsnet bestaat op de leidingtracés tussen

– Wilhelmshaven en Conneforde,

– Ganderkesee en Diepholz, Sankt Hülfe,

– Dörpen en de Niederrhein [Beneden-Rijn] evenals

– **Wahle en Mecklar, deelstaatdistrict Hersfeld-Rotenburg in Hessen,**

een urgente uitbreidingsbehoefte; er dient te worden gestreefd naar een versnelde tracéplanning en -waarborging.

[15]Voor de in bijlage 2 als voorrangsgebied voor leidingtracés aangewezen extra-hoogspanningsleidingen (380 kV)

– **Wilhelmshaven – Conneforde,**

– **Ganderkesee – Diepholz, Sankt Hülfe,**

– **Wahle – Mecklar, deelstaatdistrict Hersfeld-Rotenburg in Hessen,**

– **Dörpen West – Niederrhein,**

– **Emden – Conneforde**

zijn na overeenkomstige RO-toetsing en -afstemming gecombineerde boven- en ondergrondse leidingtracés ruimtelijk aanvaardbaar.

[16]Bij alle plannen en maatregelen dient in acht te worden genomen dat tussen

– **Wehrendorf en Lüstringen en verder in de richting van Gütersloh (Noordrijn-Westfalen),**

– **Emden Ost en Halbemond,**

– **Conneforde en Cloppenburg Ost en Merzen,**

– **Dollern en Elsfleth West,**

– **Stade en Landesbergen,**

– **Wahle en Helmstedt en verder richting Wolmirstedt (Saksen-Anhalt)**

de nieuwe aanleg van extra-hoogspanningswisselstroomleidingen evenals een uitbreiding of nieuwe bouw van hulpinstallaties noodzakelijk zijn.

[17]Bij alle plannen en maatregelen dient er rekening mee te worden gehouden dat tussen

– Emden en de deelstaatgrens richting Osterath (Noordrijn-Westfalen),

– Brunsbüttel (Sleeswijk-Holstein) en Großgartach (Beieren) evenals tussen Wilster (Sleeswijk-Holstein) en Grafenrheinfeld (Beieren),

de nieuwe tracering van transportleidingen voor extra-hoogspanningsgelijkstroom evenals een uitbreiding of nieuwe bouw van hulpinstallaties noodzakelijk zijn.

[18]Bij de planning van extra-hoogspanningswisselstroomleidingen dienen energiewettelijk toegestane opties voor ondergrondse verkabeling in acht te worden genomen en vroegtijdig als planningsalternatieven in de toetsing inzake ruimtelijk aanvaardbaarheid te worden meegenomen.

[10]De in zin 15 genoemde en in bijlage 2 als voorrangsgebieden voor leidingtracés aangewezen leidingtracés dienen in de RROP's te worden opgenomen en zolang van conflicterende plannen te worden vrijgehouden totdat er een definitieve tracering in plannen is vastgesteld.

[20]Voor het energietransport in het hoogspanningsnet met een nominale spanning ≤ 110 kV dienen leidingtracés te worden gewaarborgd en als voorrangsgebieden voor leidingtracés in de RROP's te worden aangewezen. [21]Het door deze leidingtracés gevormde netwerk van leidingtracés als ruimtelijke basis voor het distributienet dient behoefteconform en op ruimtelijk aanvaardbare wijze verder te worden ontwikkeld. [22]De verdere ontwikkeling van dit netwerk van leidingtracés dient zodanig te worden gepland dat de leidingen op nieuwe tracés als ondergrondse kabels kunnen worden uitgevoerd, indien de totale kosten voor de aanleg en het bedrijf van ondergrondse kabels de totale kosten voor een technisch vergelijkbare bovengrondse leiding niet met een factor 2,75 overschrijden.

[23]Bij de planning van leidingtracé(corridor)s dient rekening te worden gehouden met de bescherming van het landschapsbeeld.

[24]Bij de planning van leidingtracé(corridor)s dient rekening te worden gehouden met initiële belastingen en de mogelijkheden tot bundeling met bestaande technische infrastructuur.

08 **[1]Het voorziene transport door de territoriale wateren van de energie die in de exclusieve economische zone voor de kust van Nedersaksen door windenergie-installaties op zee is opgewekt, dient na volledige benutting van de capaciteit van het in nr. 05 zin 12 vastgelegde tracé te verlopen via het tracé dat in bijlage 2 langs de rand van het Ems-vaarwater is aangewezen.**

[2]Ten aanzien van de bijzondere functies van het Ems-estuarium voor de scheepvaart, natuurbescherming en visserij evenals de kustbescherming dienen de kabels op dit aangewezen tracé zodanig te worden gelegd dat

- **aantasting van de scheepvaart wordt voorkomen bij de aanleg, het bedrijf en reparatie- en onderhoudswerkzaamheden door voldoende afstand ten opzichte van de grenslijn zoals in appendix 5 is aangewezen ten westen van het voorrangsgebied voor kabeltracés voor netaansluiting;**
- **aantasting van bouwwerken voor kustbescherming wordt voorkomen door voldoende afstand ten opzichte van de grenslijn zoals in appendix 5 is aangewezen ten oosten van het voorrangsgebied voor kabeltracés voor netaansluiting;**
- **de Ems-vaarwateren evenals de vaargeul naar de eilandhaven van Borkum tijdens de leggingswerkzaamheden vrijgehouden blijven, de scheepvaart met de noodzakelijke snelheid kan passeren en de gebieden tussen de rand van de vaarwateren en de westelijke grenslijn geheel bruikbaar blijven voor het scheepsverkeer;**
- **het gebruik van de stortlocaties voor baggermateriaal vóór Borkum niet wordt ingeperkt;**
- **de leggingswerkzaamheden in vogelrust- en voedingsgebieden evenals bij zeehondenbanken uitsluitend in de periode van 15 juli t/m 30 november van elk jaar plaatsvinden, en dat daarbij een zo grote mogelijke afstand ten opzichte van zeehondenligplaatsen wordt aangehouden;**
- **aantasting van gebieden die bijzonder waardevol zijn voor natuurbescherming, door het gebruik van verstoringsarme leggingsmethoden tot een minimum wordt beperkt;**
- **aantasting van de vangstmogelijkheden voor de visserij en in het bijzonder de kottervisserij, tot een minimum wordt beperkt.**

[3]De kabels dienen zodanig te worden gelegd dat de beschikbare ruimte optimaal voor meerdere kabelsystemen wordt gebruikt.

[4]De kabelsystemen dienen minstens overeen te komen met het transportvermogen van gelijkstroomkabels van 1.000 MW per systeem.

[5]Het in zin 1 genoemde tracé dient vanaf het aanlandingspunt bij Campen (in gemeente Krummhörn, deelstaatdistrict Aurich) ten minste tot aan het knooppunt met het transport- en distributienet als ondergronds kabeltracé te worden voortgezet. [6]Hiervoor dient een voorrangsgebied voor kabeltracés voor netaansluiting in de RROP's te worden aangewezen.

09 **[1]Voor het voorziene transport door de territoriale wateren van de energie die in de exclusieve economische zone voor de kust van Nedersaksen door windenergie-installaties op zee is opgewekt, is er in bijlage 2 aanvullend op de in nr. 05 zin 12 en nr. 08 zin 1 aangewezen tracés een aanvullend kabeltracé via het eiland Norderney aangewezen. [2]Om mogelijke aantasting van natuur en landschap te voorkomen, dient bij het doorkruisen van vogelbroed- en rustgebieden evenals zeehondenbanken de aanleg van leidingen langs dit kabeltracé uitsluitend plaats te vinden in de periode van 15 juli t/m 30 november van elk jaar. [3]Aantasting van gebieden die bijzonder waardevol zijn voor natuurbescherming, dienen door het gebruik van verstoringsarme leggingsmethoden tot een minimum te worden beperkt. [4]De kabels op dit aangewezen tracé dienen zodanig te worden gelegd dat in het belang van een duurzaam gebruik voor de visserij de aantasting van de vangstmogelijkheden voor de visserij en in het bijzonder voor de kottervisserij, tot een minimum worden beperkt. [5]Het tracé dient vanaf het aanlandingspunt ten minste tot aan het knooppunt met het transportnet als ondergronds kabeltracé te worden voortgezet. [6]Hiervoor dient een voorrangsgebied voor kabeltracés voor netaansluiting in de RROP's te worden opgenomen.**

10 **[1]Voor het voorziene transport door de territoriale wateren van de energie die in de exclusieve economische zone voor de kust van Nedersaksen door windenergie-installaties op zee is opgewekt, is na volledige benutting van de capaciteiten van de tracés die in nr. 05 zin 12, nr. 08 zin 1 en nr. 09 zin 1 in bijlage 2 zijn aangewezen, tracering van verbindingsleidingen in het gebied Wangerooge/Langeoog/Baltrum noodzakelijk.** [2]In het kader van de RO-afstemming dient in het bijzonder te worden getoetst of een ruimtelijk gebundelde

kabellegging in één corridor dan wel het gebruik van meerdere tracés ruimtelijk aanvaardbaar is.

11 [1]Met het oog op de waarborging van de gasvoorziening

– dienen aardgasvoorraden zo volledig mogelijk ontsloten en benut te worden;

– dient – in het bijzonder aan de Noordzeekust – de infrastructuur voor aanvullende gasimport te worden gecreëerd; en

– dient het bestaande netwerksysteem verder te worden uitgebreid.

[2]De aanleg van aanvullende holten in zoutsteen is uitsluitend mogelijk en ruimtelijk aanvaardbaar indien gewaarborgd is dat wezenlijke aantasting van natuur en landschap, gebouwen, infrastructuur, het waterbeheer evenals land- en bosbouw als gevolg van bodemdalingen en andere effecten is uitgesloten.

12 **[1]Leidingtracés evenals locaties en gebieden die voor de waarborging en ontwikkeling van de regionale energiewinning en -distributie noodzakelijkerwijs of anticiperend dienen te worden gewaarborgd, dienen in de RROP's te worden aangewezen.** [2]Daarbij dient door middel van voldoende afstanden rekening te worden gehouden met de belangen op het gebied van volksgezondheid, bebouwingsontwikkeling evenals het landschapsbeeld en de landschapsbeleving. [3]Ter bescherming tegen niet-ioniserende stralen dienen bovengrondse leidingen met hoge spanningen zodanig te worden gepland dat de belasting van mensen door elektromagnetische velden tot een minimum beperkt blijft.

13 [1]Voor het gebruik van zonne-energie-installaties dient reeds verharde ruimte in beslag te worden genomen. **[2]Ruimte die voor landbouw wordt gebruikt, evenals niet-bebouwde ruimte waarvoor een RO-voorbehoud ten behoeve van landbouw geldt, mag hiervoor niet in beslag worden genomen.** [3]Om locatiebesluiten voor de in zin 1 genoemde installaties te verbeteren, dienen de bevoegde instanties voor de regionale planning in overleg met de gemeenten regionale energieconcepten op te stellen en in de RROP's te integreren.

4.3 Overige locatie- en ruimte-eisen

01 **[1]Ruimte met historische verontreiniging of waarvoor het vermoeden van historische verontreiniging bestaat, dient te worden geregistreerd en ten**

aanzien van het risicopotentieel te worden beoordeeld; tevens dient deze ruimte langdurig zodanig te worden gewaarborgd dat het milieu niet wordt bedreigd, of dient de ruimte – voor zover dit technisch mogelijk en economisch verantwoord is – te worden gesaneerd. [2]Bij ruimtelijk relevante plannen en maatregelen dient met dergelijke ruimte rekening te worden gehouden.

02 **Als voorrangsgebied voor de verwijdering van radioactief afval is in bijlage 2 de geplande eindopslag Schacht Konrad in de gemeente Salzgitter aangewezen voor de eindopslag van vast of vast gemaakt radioactief afval met een verwaarloosbare warmteontwikkeling.**

03 **[1]In alle deelgebieden dient met inachtneming van het nabijheidsprincipe voldoende capaciteit voor afvalverwijdering gewaarborgd en indien nodig aangewezen te worden.** [2]Een bijzondere behoefte aan stortplaatscapaciteit van stortplaatsklasse I kan worden verwacht in gebieden

- waar een stortplaats van klasse I verder dan 35 km verwijderd is van de locatie van de afvalbron, of
- waar een stortplaats met een afstand van 35 km of minder ten opzichte van de afvalbron ofwel een resterende capaciteit voor maximaal slechts 200.000 ton (resp. een resterend volume van maximaal 130.000 m^3) afval heeft, ofwel de resterende looptijd vijf jaar of minder bedraagt.

[3]Overige stortplaatsen voor grootschalig mineraal afval zijn gelijkgesteld aan stortplaatsen van klasse I.

Appendix 1
(bij par. 2.1 nr. 11)

Beperkingengebied voor bebouwing
voor de luchthaven Hannover-Langenhagen
(kaart met schaal 1 : 50 000)

Appendix 2
(bij par. 3.1.3 nr. 02)

Kleinschalige gebieden (< 25 ha) van communautair belang
en Europese vogelbeschermingsgebieden

Reg.-nr.	Nr.	Naam	Deelstaatdistrict	Opp. (ha)
1	2	3	4	5
2513-301	008	Schwarzes Meer	Wittmund	16,00
3609-301	061	Berger Keienvenn	Emsland	5,70
3129-301	087	Bullenkuhle	Gifhorn	2,55
3825-302	116	Tongrube Ochtersum	Hildesheim	1,42
4022-301	124	Mühlenberg bei Pegestorf	Holzminden	11,00
4124-301	127	Kleyberg	Holzminden	10,10
4328-301	135	Steinberg bei Scharzfeld	Göttingen	12,65
4127-301	144	Schwermetallrasen bei Lautenthal	Goslar	12,00
3210-301	155	Stadtveen, Kesselmoor, Süd-Tannenmoor	Emsland	30,41*)
3019-301	168	Amphibienbiotop Friedeholzer Schlatt	Diepholz	17,00
3507-301	172	Hügelgräberheide Halle-Hesingen	Grafschaft Bentheim	19,79
3613-301	175	Grasmoor	Osnabrück	24,00
2317-331	181	Extensivweiden nördlich Langen	Cuxhaven	4,27
2524-332	190	Este-Unterlauf	Stade	7,03
4029-331	202	Stimmecke bei Suderode (Nedersaksische gedeelte)	Goslar	0,40
2616-331	208	Dornebbe, Braker Sieltief und Colmarer Tief	Wesermarsch	13,35
2711-331	215	Magerwiese bei Potshausen	Leer	3,26
2717-332	221	Brundorfer Moor	Verden	11,26
2721-331	226	Borstgrasrasen bei Badenstedt	Rotenburg	6,93
2727-332	231	Mausohr-Wochenstubengebiet Elbeeinzugsgebiet	Lüchow-Dannenberg	0,10
2913-331	248	Sandgrube Pirgo	Cloppenburg	1,73
4127-331	260	Bielstein bei Lautenthal	Goslar	4,69
2912-332	266	Ohe	Emsland	22,68
3011-331	267	Windelberg	Emsland	15,14

Reg.-nr.	Nr.	Naam	Deelstaatdistrict	Opp. (ha)
1	2	3	4	5
3019-331	272	Okeler Sandgrube	Diepholz	3,53
3021-332	274	Sandgrube bei Walle	Verden	5,31
3227-331	291	Kleingewässer bei Dalle	Celle	5,21
3309-331	293	Esterfelder Moor bei Meppen	Emsland	1,31
3320-331	298	Marklohe	Nienburg	7,03
3410-331	306	Lingener Mühlenbach und Nebenbach	Emsland	19,18
3411-332	309	Swatte Poele	Osnabrück	4,09
3424-331	314	Quellwald bei Bennemühlen	Region Hannover	15,50
3513-331	318	Darnsee	Osnabrück	15,80
3514-331	320	Gehölze bei Epe	Osnabrück	7,18
3515-331	321	Grenzkanal	Osnabrück	0,35
3518-331	322	Feuchtwiese bei Diepenau	Nienburg	0,53
3118-332	323	Kammmolch-Biotop bei Bassum	Diepholz	4,54
4325-332	325	Mäuseberg und Eulenberg	Northeim	18,45
3522-331	326	Feuchtgebiet „Am Weißen Damm“	Region Hannover	20,40
3608-331	332	Weiher am Syenvenn	Grafschaft Bentheim	9,25
3614-331	335	Mausohr-Wochenstubengebiet Osnabrücker Raum	Osnabrück	0,10
3719-331	337	Unternammer Holz (Nedersaksische gedeelte)	Schaumburg	23,53
3614-333	338	Piesbergstollen	Osnabrück	1,12
3615-331	339	Hunte bei Bohmte	Osnabrück	8,87
3825-332	341	Mausohr-Wochenstubengebiet Hildesheimer Bergland	Hildesheim	0,24
3623-331	342	Binnensalzstelle am Kaliwerk Ronnenberg	Region Hannover	1,74
3625-332	345	Mergelgrube bei Hannover	Region Hannover	18,05
3627-331	348	Binnensalzstelle Klein Oedesse	Peine	6,74
3708-331	353	Kleingewässer Achterberg	Grafschaft Bentheim	2,77
4022-331	356	Mausohr-Wochenstubengebiet bei Polle	Holzminden	0,05
3720-332	358	Mausohr-Quartiere Wesergebirge	Schaumburg	0,21
3723-331	360	Oberer Feldbergstollen im Deister	Region Hannover	0,14
3814-331	371	Andreasstollen	Osnabrück	0,10
3926-332	378	Steinberg bei Wesseln	Hildesheim	14,83
3925-331	387	Riehe, Alme, Gehbeck und Subeck	Hildesheim	12,17
4023-331	390	Quellsumpf am Heiligenberg	Holzminden	5,97
4024-331	393	Asphaltstollen im Hils	Holzminden	2,60
4123-331	395	Teiche am Erzbruch und Finkenbruch im Solling	Holzminden	2,57
4125-331	397	Mausohr-Wochenstubengebiet Südliches Leinebergland	Northeim	0,31

Reg.-nr.	Nr.	Naam	Deelstaatdistrict	Opp. (ha)
1	2	3	4	5
4226-331	400	Kalktuffquellen bei Westerhof	Northeim	3,96
3021-334	406	Poggenmoor	Verden	14,48
4624-331	408	Weiher am Kleinen Steinberg	Göttingen	14,59
3318-331	409	Swinelake bei Barenburg	Diepholz	19,80
2811-331	412	Barger Meer	Leer	7,00
4225-331	423	Klosterberg	Northeim	9,18
2320-332	432	Osteschleifen zwischen Kranenburg und Nieder-Ochtenhausen	Stade, Cuxhaven	49,54*)
3622-331	439	Mausohr-Wochenstube bei Barsinghausen	Region Hannover	0,06
4322-331	440	Mausohr-Wochenstube Südsolling	Holzminden	0,02
4427-331	441	Mausohr-Wochenstube Eichsfeld	Göttingen	0,10

*) Gebieden met meerdere kleine deelruimten die niet als complex geheel kunnen worden weergegeven.

Appendix 3
(bij par. 3.2.2 nr. 03)

Kleinschalige vindplaatsen van bovenregionaal belang

Nr. van voorrangs-gebied voor grondstof-fenwinning	Omvang van het voorrangs-gebied in ha*)	Deelstaatdistrict	Locatie	Grondstofsoort	Vindplaats conform grondstoffen-waarborgings-kaart**)
1	2	3	4	5	6
1009.1	19	Cuxhaven	Hemmoor	Klei	2320 To 8
1009.3	20	Cuxhaven	Hemmoor	Klei	2320 To 21
1030	9	Friesland	Varel	Klei	2614 To 5
1031.2	22	Friesland	Varel	Klei	2614 To 9, 10
1032.1	17	Friesland	Varel	Klei	2614 To 5
1032.2	3	Friesland	Varel	Klei	2614 To 5
1047.2	12	Cuxhaven	Lehnstedt	Klei	2617 To 6
1174.1	20	Region Hannover	Hemmingen	Grind	3624 Ki 6
1174.2	12	Region Hannover	Hemmingen	Grind	3624 Ki 10
1174.3	14	Region Hannover	Hemmingen	Grind	3624 Ki 7
1174.4	13	Region Hannover	Hemmingen	Grind	3624 Ki 11
1188	24	Hildesheim	Sarstedt	Grind	3725 Ki 25, 28
1195.1	9	Hameln-Pyrmont	Hamelspringe	Natuursteen	3822 N 3
1195.2	8	Hameln-Pyrmont	Hamelspringe	Natuursteen	3822 N 3
1217	10	Hameln-Pyrmont	Ithkamm	Natuursteen	3923 N 7 buiten HRL-gebied
1230	20	Goslar	Langelsheim	Kalksteen	4028 K 8
1236.2	13	Holzminden	Eschershausen	Natuursteen	4123 Nw 3,4,6
1240.1	17	Holzminden	Arholzen	Natuursteen	4123 Nw 8
1240.2	24	Holzminden	Arholzen	Natuursteen	4123 Nw 10
1240.4	17	Holzminden	Arholzen	Natuursteen	4123 Nw 10
1253.2	13	Northeim	Blockholzerberg	Natuursteen	4322 Nw 9
1253.3	17	Holzminden	Lauenförde/ Würrigsen	Natuursteen	4322 Nw 4
1259	20	Northeim	Parensen	Klei	4325 To 6
1266	8	Göttingen	Barterode	Natuursteen	4424 N 1
1268	19	Göttingen	Westerode	Klei	4427 To 4
1270	22	Göttingen	Duderstadt	Klei	4427 To 8 en 4527 To 1
1282	24	Göttingen	Nüxei	Natuursteen	4429 Nw 2
1284.2	19	Hildesheim	Duingen	Kwartszand	3923 Qu 16
1290	19	Hildesheim	Marienhagen	Natuursteen	3924 N 12
1293	13	Holzminden	Bodenwerder/	Natuursteen	4023 Nw 3

			Linse		
1307	18	Holzminden	Tentruseiche	Gips	4023 G 16
1308	18	Northeim	Lüthorst/ Portenhagen	Gips	4124 G 7
1318	15	Cuxhaven	Hemmoor	Klei	2320 To 27
1340	18	Göttingen	Duderstadt	Klei	4427 To 5
1341	16	Osnabrück	Hagen a. T. W.	Klei	3713 To 5

*) Oppervlakteberekening conform GIS.

**) De grondstoffenwaarborgingskaart (*Rohstoffsicherungskarte* - RSK) van Nedersaksen is een sectoraal basisbestand voor de aanwijzing van voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning. De kaart is gebaseerd op de database voor grondstoffenwaarborging van het *Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie* [deelstaatbureau voor mijnbouw, energie en geologie]. De tabel bevat de vindplaatsen die in de RSK met schaal 1:25.000 zijn afgegrensd, inclusief hun betreffende RSK-bladnummer en naam. Het voorrangsgebied is doorgaans een deelgebied van deze vindplaats met het oppervlakte zoals genoemd in kolom 2.

Appendix 4a
(bij par. 3.2.2 nr. 03)

Voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning
voor bovengrondse gipsafgraving in het deelstaatdistrict Göttingen

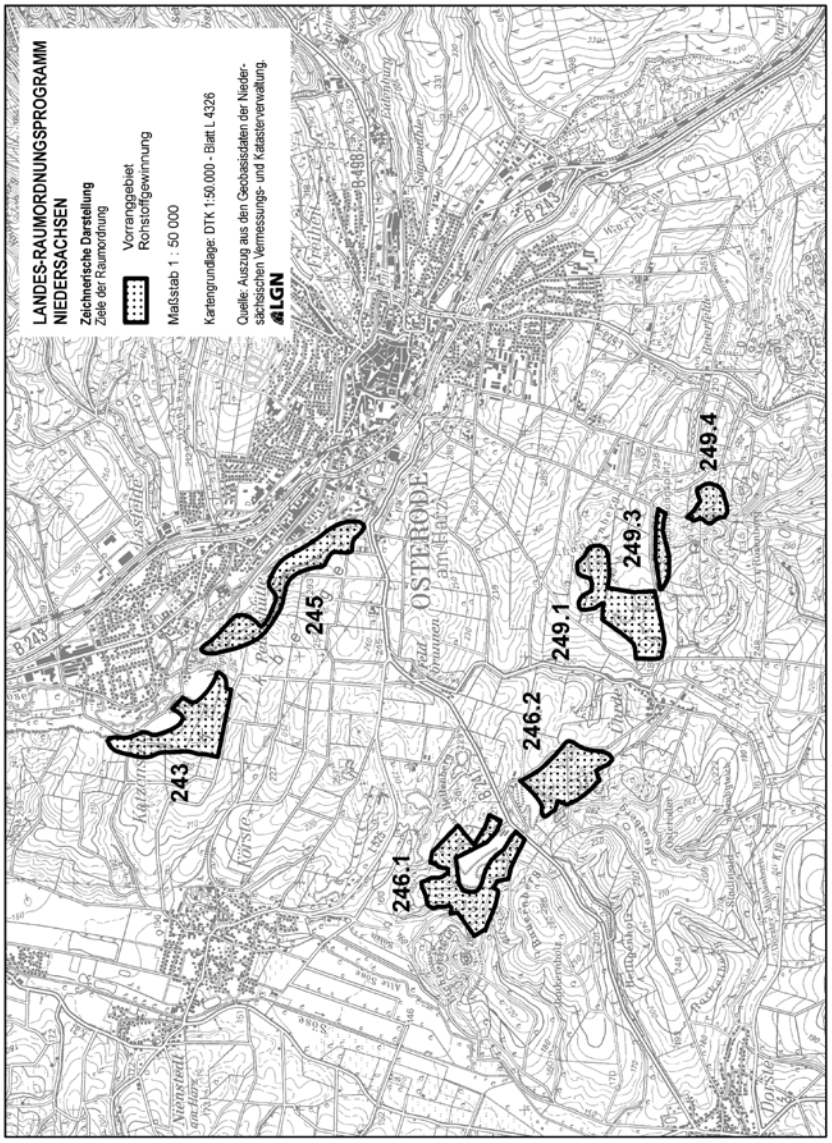

Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen
Cartografische weergave
RO-doelstellingen
Voorrangsgebied voor grondstoffenwinning
Schaal 1 : 50.000
Kaart op basis van: DTK 1:50.000 – blad L 4326
Bron: uittreksel uit de geobasisdata van het kadaster Nedersaksen

Appendix 4b
(bij par. 3.2.2 nr. 03)

Voorrangsgebieden voor grondstoffenwinning
voor bovengrondse gipsafgraving in het deelstaatdistrict Göttingen

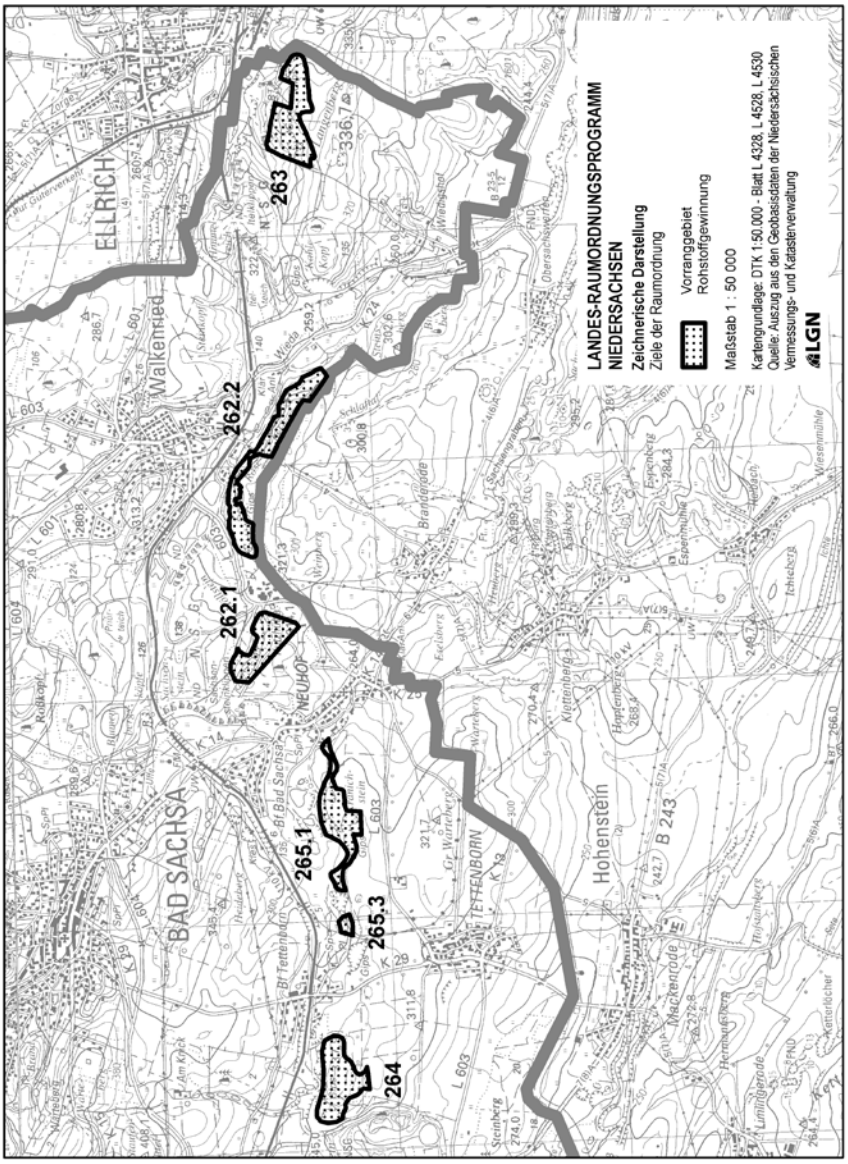

Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen
Cartografische weergave
RO-doelstellingen
Voorrangsgebied voor grondstoffenwinning
Schaal 1 : 50.000
Kaart op basis van: DTK 1:50.000 – blad L 4328, L 4528, L 4530
Bron: uittreksel uit de geobasisdata van het kadaster Nedersaksen

Appendix 5

(bij par. 4.2 nr. 08 zin 2)

Aansluiting van de windenergie-installaties op zee
Grenslijnen voor Ems-tracé

(kaart met schaal 1 : 50 000)

Vindplaatsen olieschalie

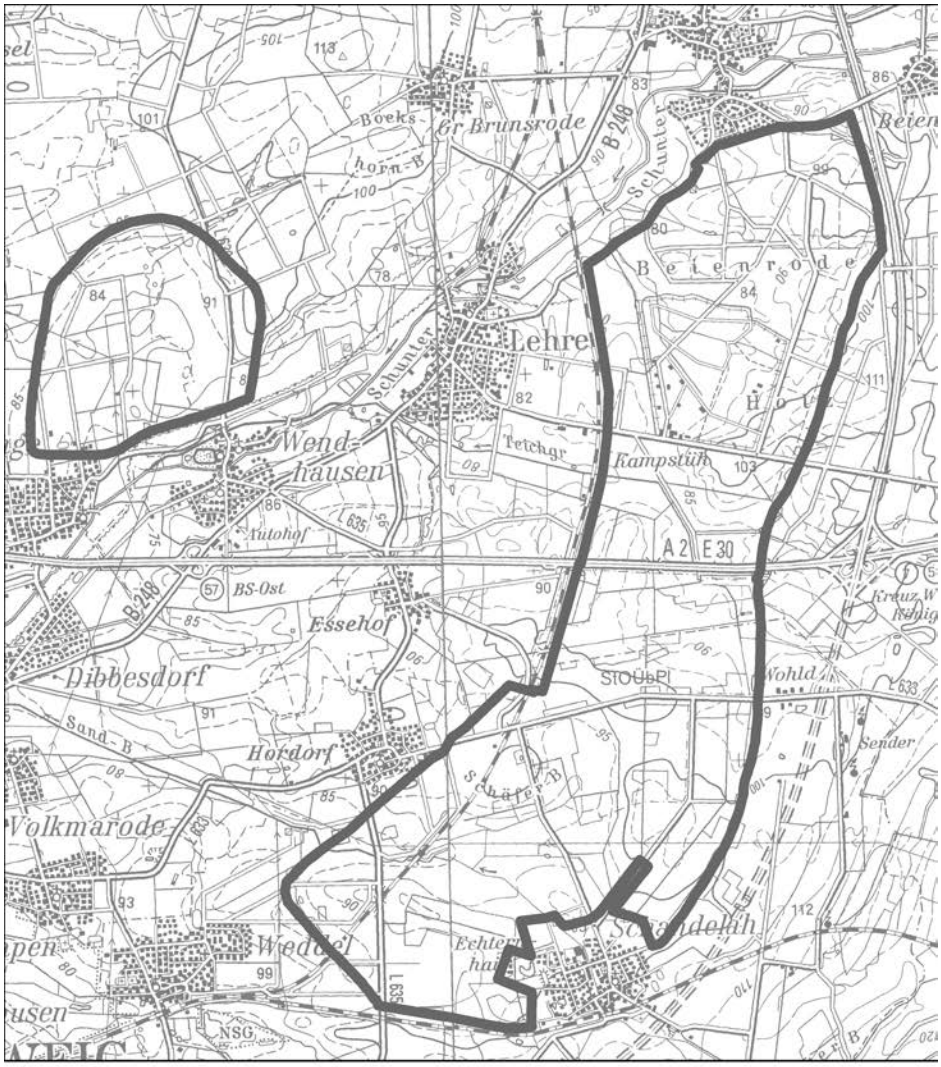

Kaart op basis van: DTK 100
Bron: uittreksel uit de geobasisdata van het kadaster Nedersaksen
Vindplaatsen olieschalie
Schaal 1 : 50.000
Versie: februari 2017

Bijlage 2
(bij § 1 lid 1)

Ruimtelijke-ordeningsprogramma van de deelstaat Nedersaksen, Cartografische weergave

(kaart met schaal 1 : 500 000)

Bijlage 3
(bij § 1 lid 2)

Opbouw van de beschrijvende en cartografische weergave van de Regionale RO-programma's, Regelingsinhoud van gebruikte symbolen